

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Освітній рівень

на тему: Механізм забезпечення фінансової безпеки банку за
матеріалами АТ «Альфа-Банк»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ДРФБС.019019.01.02.00

Виконав: студент II курсу, група ФБСмз-19-1 _____ М. П. Антонєць

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

Керівник: канд. екон. наук, доцент

_____

Підпис, дата

І. О. Доценко

Ініціали, прізвище

Нормоконтроль

_____

Підпис, дата

_____

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри

д-р. екон. наук, професор

_____

Підпис, дата

Н. А. Хрущ

Ініціали, прізвище

_____ 2020 р.

Хмельницький, 2020

Зміст

Вступ	5
1 Теоретико-концептуальні засади механізму забезпечення фінансової безпеки банку	10
1.1 Сутнісні характеристики та основні загрози фінансової безпеки банку	10
1.2 Концептуальні засади механізму забезпечення фінансової безпеки банку	19
2 Аналітико-методичні аспекти забезпечення фінансової безпеки банків	27
2.1 Аналіз сучасного стану забезпечення фінансової безпеки банків України	27
2.2 Аналіз показників фінансово-господарської діяльності АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки	35
3 Напрями удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк»	57
3.1 Аналіз та оцінка забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках	57
3.2 Розробка рекомендацій щодо покращення механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» на основі врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз	64
Висновки	74
Список використаної літератури	80
Додатки	87

Вступ

Актуальність теми. На ефективне функціонування економіки України значний вплив має рівень розвитку вітчизняної банківської системи. Банківська система є однією з найважливіших складових сучасної ринкової економіки. В умовах зростаючою відкритості держави і послідовної її інтеграції у світове господарство, на вітчизняному ринку банківських послуг спостерігається погіршення ліквідності та фінансової стійкості, зменшення обсягів власного капіталу, посилення конкуренції, що загострюють питання забезпечення фінансової безпеки банків.

Ситуація яка склалася на ринку банківських послуг зумовлена впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які роблять банк вразливим до кризових явищ. Фінансова безпека банку є запорукою його стабільного розвитку, тому її дослідження є вкрай актуальним. Пріоритетність забезпечення фінансової безпеки банку зумовлює необхідність комплексного підходу шляхом розроблення відповідної системи її забезпечення та визначення місця та ролі в ній механізму забезпечення фінансової безпеки банку з врахуванням впливу на неї чинників зовнішнього та внутрішнього середовища.

Вивченням проблеми забезпечення економічної безпеки займалися багато вітчизняних вчених, зокрема: В. Гайдук, А. Захаров, А. Єпіфанов, В. Мунтіян, М. Камлик, Т. Ковальчук, О. Кириченко та ін. Дослідженню проблем фінансової безпеки банку, як найбільш важливої складової економічної безпеки, приділяли увагу: А. Барановський, А. Баришників, О. Васильчишин, М. Єрмошенко, А. Лісняк, Л. Примостка, С. Побережний та ін. Висвітленням, питань із забезпеченням фінансової безпеки банків, присвячено праці: М. Барилюк, А. Беспалько, Р. Вовченко, В. Гапоненко, О. Дубровін, М. Зубок, М. Копитко, О. Хитрін та ін.

Віддаючи належне доробку вчених присвячених фінансовій безпеці банківської системи в цілому, варто зазначити, що на рівні окремого банку – питання фінансової безпеки залишається недостатньо вивченим. Зокрема, це стосується процесу застосування фінансового інструментарію для забезпечення фінансової безпеки банку, відсутності науково обгрунтованої концепції і механізму забезпечення фінансової безпеки банку. Значущість зазначених питань, логічна незавершеність їх висвітлення та нагальна потреба дослідження механізму забезпечення фінансової безпеки банку зумовили актуальність та вибір теми дипломної роботи.

Метою дипломної роботи є узагальнення і розвиток теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки банку в умовах глобальних викликів. Згідно мети дослідження поставлені такі завдання:

- дослідити сутність і значення фінансової безпеки діяльності банку;
- узагальнити внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці банку і виявити фактори, що їх зумовлюють;
- дослідити теоретичні засади механізму забезпечення фінансової безпеки банку;
- здійснити аналіз системи показників стану фінансової безпеки банків України та АТ «Альфа-Банк»;
- здійснити аналіз та оцінку показників фінансово-господарської діяльності АТ «Альфа-Банк»;
- сформулювати етапи механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк».

Об'єктом дипломної роботи є процес забезпечення фінансової безпеки банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні положення та практичні засади забезпечення фінансової безпеки банку при його функціонуванні в умовах впливу внутрішніх та зовнішніх чинників.

Методологічну основу дипломного дослідження складають загальнонаукові методи, а саме: теоретичного узагальнення та синтезу – при дослідженні категоріального апарату фінансової безпеки банку, системного підходу – визначенні елементів системи забезпечення фінансової безпеки банку, логічного аналізу – аналіз показників стану фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк», ситуаційного підходу – вивчення зовнішніх та внутрішніх загроз які впливають на фінансову безпеку банку; специфічні методи, зокрема: статистичного аналізу – аналіз тенденцій в банківському секторі, що характеризують стан забезпечення фінансової безпеки, графічний метод – побудова рисунків та графіків для наочного відображення предмета дослідження, порівняльного аналізу та кількісного оцінювання, при проведенні аналізу та оцінки фінансово-господарської діяльності АТ «Альфа-Банк».

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі акти України, офіційні матеріали Національного банку України, інформаційні звіти рейтингових агенцій, праці провідних вітчизняних й зарубіжних вчених та практиків з проблем забезпечення фінансової безпеки банківської системи, інформаційні ресурси мережі Інтернет, фінансова звітність АТ «Альфа-Банк».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

– механізм забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк», на основі застосування послідовності етапів з врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз діяльності банку, що у своїй сукупності утворюють комплексну систему функціональних зв'язків між об'єктами, суб'єктами та іншими складовими процесу управління та дозволяє визначити ефективність забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» в умовах деструктивних змін внутрішнього і зовнішнього середовища;

дістало подальшого розвитку:

– теоретичні підходи до визначення поняття «фінансова безпека банку», а саме: підхід побудований на захищеності фінансових інтересів банку та

забезпеченні його фінансової стійкості, підхід побудований на збалансованості системи фінансових показників банку та забезпеченні стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз, підхід побудований на спроможності банку досягати поставлених цілей діяльності за умови оптимізації власних ресурсів та відповідного рівня прийнятого ризику, підхід побудований на комплексі управлінських заходів для забезпечення нормального функціонування банку, підхід побудований на рівні захищеності фінансових інтересів громадян;

– трактування сутності понять «фінансова безпека банку», яке, на відміну від існуючих поглядів до тлумачення цього поняття, акцентує увагу на забезпечені захищеність фінансових інтересів стейкхолдерів та захисті від наявних і потенційно можливих зовнішніх і внутрішніх загроз; «механізм забезпечення фінансової безпеки банку», що на відміну від існуючих, розглядається як, сукупність фінансових важелів, методів, інструментів здійснення впливу суб'єкта управління фінансовою безпекою банку на об'єкт управління, з врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, для забезпечення ефективної і стабільної діяльності установи в процесі досягнення поставлених цілей і завдань.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці наукових рекомендацій, які спрямовані на забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк».

Основні результати дипломної роботи доповідалися на науково-практичних конференціях, зокрема: VII Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами» (8-9 жовтня 2020 р., м. Хмельницький); Міжнародній науково-практичній конференції «Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів» (6-7 листопада 2020 р., м. Хмельницький); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах

реалізації євроінтеграційної стратегії України» (12 листопада 2020 р., м. Хмельницький).

Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано в наукових працях загальним обсягом 0,45 друк. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Магістерська дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 87 сторінок друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 14 рисунків та 12 додатків. Список використаних джерел складається із 60 найменувань.

1 Теоретико-концептуальні засади механізму забезпечення фінансової безпеки банку

1.1 Сутнісні характеристики та основні загрози фінансової безпеки банку

В умовах підвищення економічної нестабільності та інтеграції України в європейський простір виникає необхідність у створенні надійної стійкої банківської системи до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Одним із ключових напрямів вирішення цього завдання є вивчення теоретичних засад забезпечення фінансової безпеки банків.

Фінансова безпека є важливою складовою економічної безпеки держави, яка узагальнено характеризує збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання держави. Більшість дослідників, розглядають фінансову безпеку як захищеність фінансових інтересів держави або такий стан бюджетної, податкової, банківської, валютної, грошово-кредитної систем, який характеризується збалансованою дією всіх інструментів фінансового ринку держави та стійкістю до впливу внутрішніх і зовнішніх чинників.

Фінансова безпека кожного окремого банку є складовою фінансової безпеки банківської системи, яка визначає рівень фінансової безпеки держави. Таким чином специфіка фінансової безпеки у банківській сфері зумовлена специфікою і розмаїттям самої банківської діяльності, питання її забезпечення має вирішуватися комплексно з урахуванням необхідності дотримання фінансової безпеки як окремих банків, банківської системи національної економіки, Національного банку, так і банківської системи загалом [8, с. 23].

На основі узагальнення фахової літератури на рисунку 1.1 відображено

взаємозв'язок фінансової безпеки банку та фінансової безпеки держави.

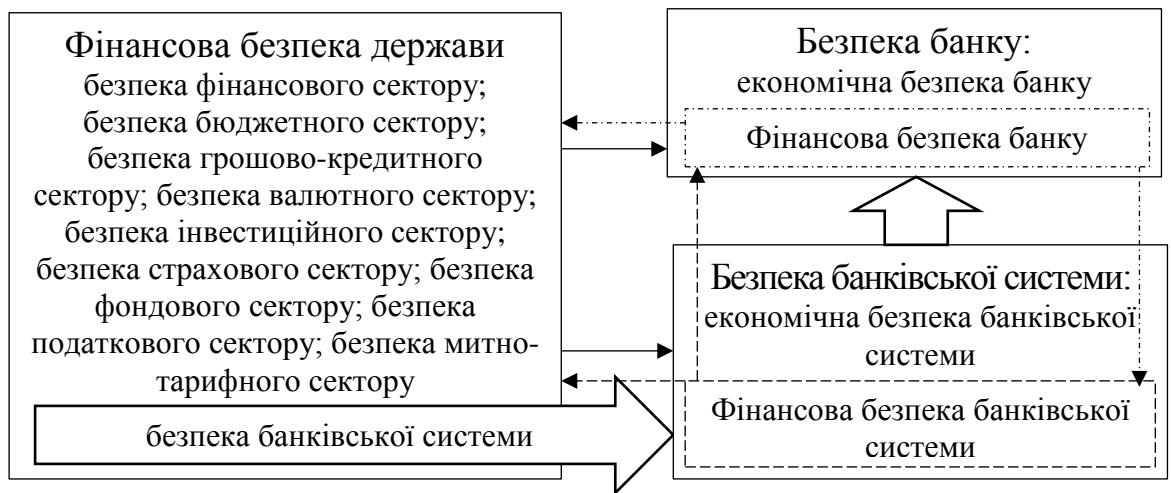

Рисунок 1.1 – Взаємозв'язок між фінансовою безпекою банку та фінансовою безпекою держави*

– *систематизовано автором на основі [8, 5, 16]

Більшість вітчизняних науковців розглядають фінансову безпеку держави як підсистему економічної безпеки держави.

Найбільш ґрунтовне визначення дано О. Барановським, який вважає, що «фінансова безпека держави – це стан фінансової, валютної, грошово-кредитної, бюджетної, банківської, розрахункової, податкової, митно-тарифної, інвестиційної, фондової системи та системи ціноутворення, що характеризується стійкістю та збалансованістю до зовнішніх і внутрішніх негативних впливів, спроможністю протистояти зовнішній фінансовій експансії, при цьому, забезпечуючи фінансову стійкість (стабільність), економічне зростання та ефективне функціонування національної економічної системи, з чим не можемо не погодитись» [8, с. 26].

Відповідно до рисунку 1.1 виокремлення безпеки банку, як складової фінансової безпеки держави, є обґрунтованим, оскільки, суб'єкти банківської діяльності володіють інструментами прямого впливу на ефективність функціонування виробничої, інвестиційної, фінансової та інших сфер національної економіки. Від ефективної діяльності банківської системи

залежить обсяг грошової маси, що в свою чергу прямо впливає на функціонування реального сектору економіки. Таким чином, можемо відзначити, що саме стан розвитку банківського сектору має вагомий вплив на рівень фінансової безпеки держави.

Якщо досліджувати банківську систему у вертикальному розрізі, то банківська система функціонує на мікрорівні та здійснює вплив на функціонування фінансової системи держави як складової національної економіки. Відповідно, кожний із зазначених рівнів національної економіки визначає стан фінансової безпеки банківської системи й фінансової системи держави в цілому [38].

З'ясовуючи сутність поняття «фінансова безпека банку», в таблиці 1.1 систематизовано ряд трактувань, які виділяють різні науковці при тлумаченні цього поняття.

Таблиця 1.1 – Систематизація трактувань сутності поняття «фінансова безпека банку»*

Визначення	Автори
«Фінансова безпека банку – стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує».	О. Барановський [5], А. Ткаченко, К. Маменко [47]
«Фінансова безпека банку – це стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку».	Т. Болгар [9], А. Спіфанов [23]
«Фінансова безпека банку – такий його фінансовий стан, який характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання».	Н. Євченко, О. Криклій [22], Н. Зачосова [24]
«Фінансова безпека банку – динамічний стан, при якому він юридично і технічно здатний виконувати і реально виконує властиві йому функції; забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави».	О. Хитрін [49]
«Фінансова безпека банку – важлива складова фінансової безпеки держави, яка характеризується здатністю досягати поставлених цілей».	С. Побережний, О. Пластун [35]
«Фінансова безпека банку – забезпечення режимних, організаційно-управлінських, технічних заходів, які гарантують якісний захист прав та інтересів банку, зростання статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, збереження фінансових цінностей».	Д. Артеменко [4]

Кінець таблиці 1.1

Визначення	Автори
«Фінансова безпека банку – комплекс правових, організаційних та управлінських заходів для забезпечення нормального функціонування й розвитку».	Костюченко Є., Палатах В. [27]
«Фінансова безпека банку – стан найефективнішого використання корпоративних ресурсів комерційного банку, який відображається через найкращі значення показників прибутковості та рентабельності, якості управління та використання основних та обігових коштів комерційного банку, структури його капіталу».	Є. Олейніков [33]

* – узагальнено автором на основі [4, 5, 9, 22, 23, 24, 33, 35, 49]

З визначень поданих в таблиці 1.1 видно, що одні вчені ототожнюють фінансову безпеку з фінансовою стійкістю і стабільністю. Інші науковці пов'язують фінансову безпеку банку із рівнем ефективності фінансової діяльності, достатнім рівнем забезпечення власного капіталу, рівнем захищеності фінансових інтересів населення або суб'єктів господарювання, суспільства та держави, рівнем стійкості до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

На основі проведених досліджень, нами виокремлено ряд ключових підходів до визначення поняття «фінансова безпека банку», які згруповано та відображено на рисунку 1.2.

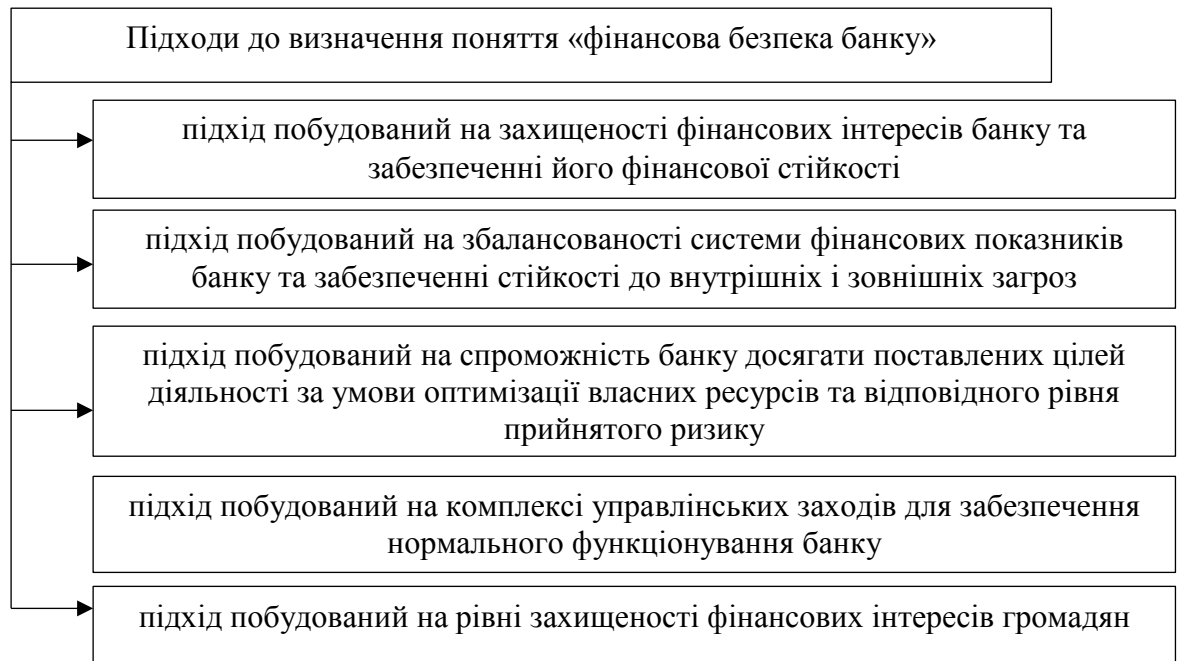

Рисунок 1.2 – Підходи до визначення поняття «фінансова безпека банку»*

* – виокремлено автором на основі [4, 5, 9, 22, 23, 24, 33, 35, 49]

Таким чином на основі проведеного аналізу поданих науковцями визначень сутності поняття «фінансової безпеки банку», можна зробити висновки про те, що фінансова безпека банку є невід'ємною складовою економічної безпеки банку, оскільки ефективно працююча установа банку повинна формувати достатній обсяг коштів для захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Узагальнюючи зазначені вище підходи, пропонуємо під «фінансовою безпекою банку» розуміти такий стан банку, який забезпечує здатність банку ефективно функціонувати під впливом загроз внутрішнього і зовнішнього середовища, при цьому забезпечуючи захищеність фінансових інтересів внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів.

Зважаючи на визначення економічної сутності поняття «фінансова безпека банку» можна визначити її типові характеристики, а саме: досягнення рівноважного і стійкого фінансового стану банку, забезпечення ефективної діяльності банку, виявлення та нейтралізація ризиків діяльності банку, попередження кризи та запобігання банкрутства банку.

Проблема забезпечення фінансової безпеки банку є важливою і складною, тому що в банк працює ефективно саме в стійкому фінансовому середовищі, а також за достатнього рівня власних коштів. Все це допомагає банку вирішити основні завдання щодо захисту економічної інформації, охорони співробітників і клієнтів банку, залучення висококваліфікованих працівників в усі структури управління банком.

Деструктивні зміни внутрішнього і зовнішнього середовища банківської діяльності спричиняють появу різноманітних загроз та ризиків, які, як показує практика, носять фінансово-економічний характер. Ці загрози виникають внаслідок недостатньої адаптації діяльності банку до постійних змін умов ринку; загальної неплатоспроможності суб'єктів господарювання; зростання злочинності; споживчого менталітету громадян; недостатнього правового регулювання банківської діяльності або професійного рівня частини керівного складу і працівників банків. Саме тому, правильне розуміння та розмежування

ризиків, загроз та небезпек керівництвом та персоналом банку є основою прийняття стратегічних управлінських рішень при розробці ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки банку.

Як зазначає Н. Гребенюк «загроза фінансовій безпеці банківської системи – це будь-які явища чи дії, настання яких може нанести банку шкоду фінансового (збитки, недоотримання доходів, втрата капіталу, пошкодження майна та ін.) й нефінансового (втрата довіри, зниження кредитного рейтингу, втрата клієнтів, контрагентів та ключових співробітників та ін.) характеру, сукупна дія яких може призвести до банкрутства банку» [21, с. 56].

Найбільш точна та повна класифікація загроз фінансовій безпеці банку надається Л. Примосткою у [37] під час їх розподілу з погляду джерел виникнення та можливостей управління. Так, автор поділяє ризики на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх загроз, на думку автора належать [37]: макроекономічні, політичні, правові, ризик країни та інфляційний. Внутрішні поділяються на:

– фінансові: цінові (валютний, відсотковий, фондовий, зміни цін на нематеріальні інструменти, зміни цін на немонетарні інструменти); нецінові (кредитний ліквідності, кредитний неплатоспроможності, варіабельності дохідності банку, окремих банківських портфелів);

– функціональні: операційний, технологічний, стратегічний, зловживань, трансакції та документарний.

І. Д'яконова та Д. Шиян [30] класифікують загрози зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансову безпеку банку на основі узагальнення джерел впливу на безпеку банку. До зовнішніх загроз автори [30] відносять: ринкові ризики і глобальні банківські кризи, кризовий стан економіки, політична нестабільність у державі, відсутність або недосконалість основних законодавчих актів, невідповідність між правовою базою і реальною ситуацією, інфляція, значні коливання курсу національної валюти щодо інших валют, відсутність стабільності податкової, кредитної та страхової політики, низький рівень довіри до банків. До внутрішніх загроз фінансової безпеки

банку, на думку І. Д'яконова та Д. Шиян належать [30]: недосконалість організації системи фінансового менеджменту в банку, недотримання банком показників ліквідності, та встановлених НБУ нормативів, зловживання і некомпетентність службовців банку, слабкість маркетингової політики банку, низький рівень залучення іноземної валюти і готівки в національній валюті, що є в населення.

О. Васильчишин виділяє «...регуляторні, інформаційні, гарантійно-фінансові та оціночні фактори впливу міжнародних фінансових відносин (інвестиційні, грошові, цінові, торговельні, страхові, кредитні, розрахункові та валютні зв'язки)» на безпеку національних банківських систем [15, с. 190].

В. Коваленко, Т. Болгар і О. Сергєєва, вивчаючи загрози, що впливають на рівень фінансової безпеки банку, виокремлюють ті, що «викликають структурні дисбаланси економіки», і ті, що «впливають на рівень фінансової безпеки банківської системи» [26, с. 39].

Р. Вовченко серед чинників які впливають на фінансову безпеку банку виділяє «...ступінь координації цілей банківського сектору і національної економіки загалом; структурованість його елементів; асиметричність розвитку банківського і реального секторів економіки; кредитну культуру і культуру залучення грошей; особливості устрою фінансової системи і тип господарської системи в країні; доступність банківських послуг; ступінь дезінтермедіації; межі захисту прав позичальників; ступінь комплексності і розвиток доктринальних досліджень» [17, с. 7].

На основі проведеного аналізу нами узагальнено основні види загроз фінансовій безпеці банку з розподілом на зовнішні та внутрішні загрози.

До зовнішніх загроз належать загрози, що виникають у результаті впливу факторів зовнішнього середовища на банк, тобто середовища яке його оточує, зокрема політика держави, грошово-кредитна політика Національного банку України, економічна кон'юнктура в країні та світі, нормативно-правове регулювання діяльності банків, конкуренти, макроекономічні умови, рівень довіри до банківської системи та інші (рисунок 1.3).

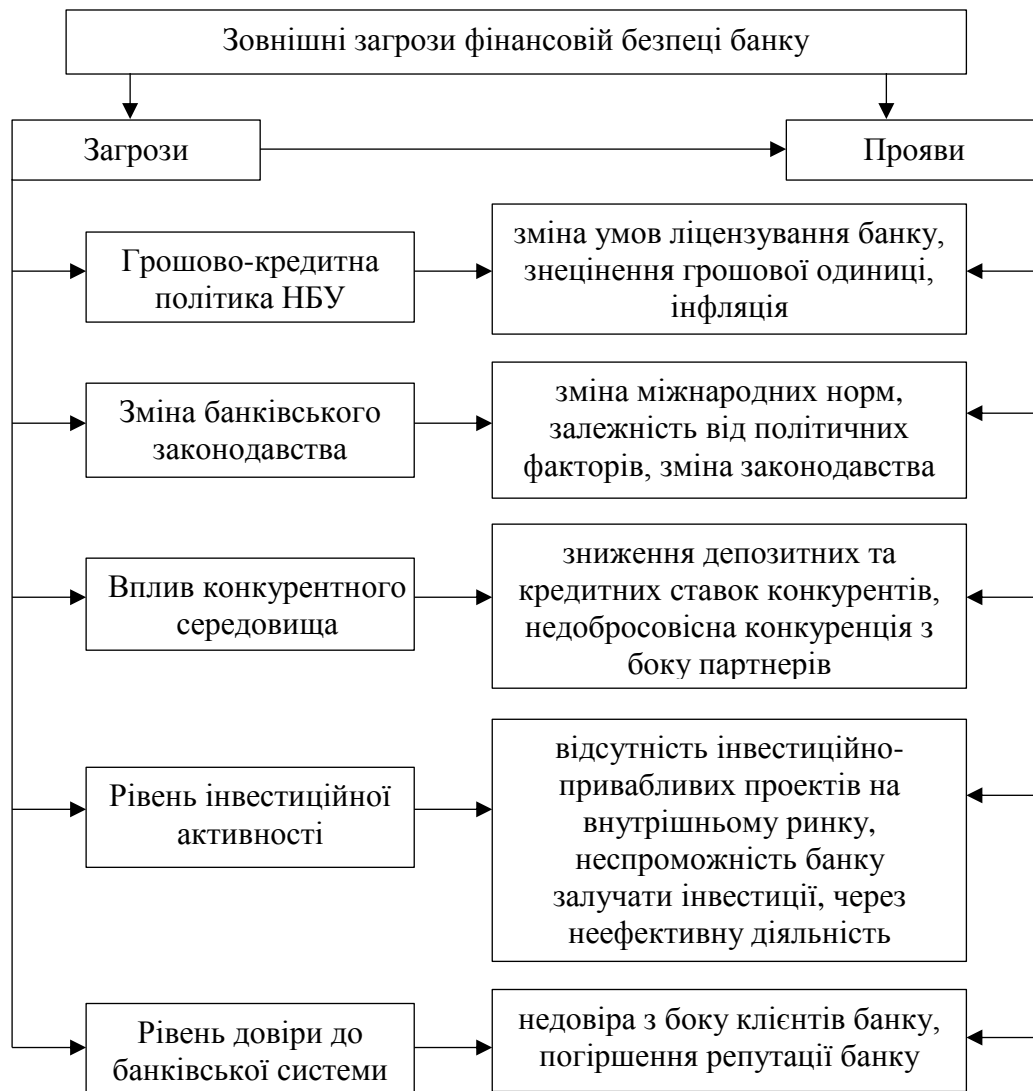

Рисунок 1.3 – Основні види зовнішніх загроз фінансовій безпеці банку*

* – побудовано автором на основі [15, 17, 36, 30, 37]

До внутрішніх загроз впливу на фінансову безпеку банківської діяльності належать загрози, що виникають в результаті діяльності банку, або є частиною його внутрішнього середовища, а саме: рівень забезпеченості фінансовими ресурсами, якість кредитного портфеля банку, незадовільна структура активів і пасивів, злочинні дії працівників банку, наявність каналів витоку банківської інформації і помилки в організації зберігання фінансових і матеріальних цінностей банку, некомпетентність вищого керівництва і персоналу, слабе маркетингове опрацювання ринку банківських послуг і, як наслідок, недостатня диверсифікація операцій, що пропонуються банком,

відсутність дієвої банківської реклами (рисунок 1.4).

Рисунок 1.4 – Основні види внутрішніх загроз фінансовій безпеці банку*

* – побудовано автором на основі [15, 17, 36, 30, 37]

Враховуючи, що банк здійснює свою діяльність в умовах мінливого та непередбачуваного ринкового середовища, найбільш важливим завданням при забезпеченні фінансової безпеки банку є виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз з метою зниження або нейтралізації впливу деструктивних чинників внутрішнього і зовнішнього середовищ впливу.

При ідентифікації загроз фінансовій безпеці банку, необхідно врахувати, що банківська діяльність спрямовується на досягнення інтересів клієнтів

шляхом освоєння нових програм кредитування, зростання ресурсної бази, шляхом розширення і вдосконалення спектра банківських послуг в умовах зростання конкуренції на ринку банківських послуг; досягнення інтересів власників, шляхом максимізації прибутку; держави – забезпечення діяльності банку як фінансово-кредитного центру.

Таким чином, представлена класифікація внутрішніх та зовнішніх загроз фінансовій безпеці банку комплексно розкриває різноплановість можливостей їх прояву, що продукує передумови для вчасного їх виявлення та нейтралізації, а у разі генерації загроз – аналізу факторів прояву загроз на фінансову діяльність банку в процесі забезпечення фінансової безпеки. Проте, потрібно враховувати, що найчастіше простежується взаємний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз. Внаслідок чого банк при здійсненні своєї господарської діяльності, перебуває у невизначеності під їхнім значним впливом. Для відстеження загроз впливу на діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, у тому числі й банку, використовують дослідження результатів його діяльності в попередніх періодах.

1.2 Концептуальні засади механізму забезпечення фінансової безпеки банку

Сучасні умови функціонування банківської діяльності змінюються досить значним чином і достатньо швидко. Мінливі характеристики зовнішнього економічного середовища породжують нестабільність результатів роботи на фінансовому ринку та фінансового стану діяльності банків загалом. Це, в свою чергу, обумовлює їх вразливість до негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища. Забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності стає одним із головних завдань керівництва

банку. Однак при цьому саме розуміння фінансової безпеки є неоднозначним, як і неоднозначним є розуміння механізму її досягнення.

Саме поняття механізму є складним та багатозначним. Як зазначає О. Грабчук [20, с. 149] «первинне його значення полягає у створенні узгодженої сукупності елементів, ланок, що призначені для здійснення впливу на певний зовнішній об'єкт чи для перетворення, руху. Механізм у первинному значенні представляє собою систему як комплекс матеріальних форм та структур, що утворюють певну цілісність. Механізм у цьому розумінні не представляє собою складно організовану систему, оскільки окремі його ланки, хоча і поєднані між собою та функціонують узгоджено, не мають властивостей організації, динамізму, відкритості, багаторівневості, ієрархії».

Сучасна економічна ситуація на ринку банківських послуг в Україні характеризується обмеженістю власного капіталу банку та неефективністю використання наявних фінансових ресурсів. В зазначених умовах дослідження механізму забезпечення фінансової безпеки банку дозволить збільшити ефективність прийняття управлінських рішень стосовно забезпечення стабільної роботи банку. Інструменти забезпечення фінансової безпеки банку мають бути унікальними для кожного окремого банку, оскільки їх наповнюваність залежить від напрямку банківської діяльності, продажу відповідних банківських продуктів та надання послуг для окремих споживачів. Лише комплексність та узгодженість системи забезпечення фінансової безпеки банку може забезпечити надійність його безпеки.

Тому, механізм забезпечення фінансової безпеки банку створюється з метою забезпечення ефективного та своєчасного використання всіх захисних заходів для мінімізації (або попередження) негативного впливу небезпек, загроз та ризиків [28, с. 3].

В економічній літературі механізм забезпечення фінансової безпеки банку досліджується як сукупність елементів, фінансових інструментів, важелів, методів та заходів, спрямованих на своєчасне виявлення і

нейтралізацію кризових явищ, забезпечення стабільної й ефективної діяльності, що взаємозумовлені і взаємопов'язані між собою [51], а її основними структурними елементами мають бути [52]: фінансова діагностика, інформаційне забезпечення, управління фінансовими загрозами, підсистема фінансових методів і важелів забезпечення фінансової безпеки, контроль та оцінка результатів.

О. Барановський [7, с. 334] розглядає систему забезпечення фінансової безпеки банку «як діяльність банківських установ і груп, центробанку, саморегульованих професійних організацій, держави і всього суспільства, спрямовану на захист національних фінансових інтересів, на запобігання і ліквідацію загроз розвитку і зміцненню добробуту громадян, фінансового стану суб'єктів господарювання, окремих банків, банківської системи загалом, регіонів, держави».

Д. Шиян [54, с. 159] під забезпеченням фінансової безпеки банківської системи розуміє «сукупність економічних відносин, що складаються з приводу формування такої здатності в умовах обмеженості трудових, фінансових, матеріальних ресурсів, а його механізмом – сукупність способів організації економічних відносин, застосовуваних суб'єктами забезпечення фінансової безпеки з метою захисту банківської системи від зовнішніх та внутрішніх загроз в умовах обмеженості ресурсів».

На основі проведеного аналізу, нами виокремлено поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки банку», під яким слід розміти – сукупність фінансових важелів, методів, інструментів здійснення впливу суб'єкта управління фінансовою безпекою банку на об'єкт управління, з врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, для забезпечення ефективної і стабільної діяльності установи в процесі досягнення поставлених цілей і завдань.

В основі механізму забезпечення фінансової безпеки банку повинна лежати певна концепція, яка включає мету, завдання та принципи діяльності. Метою механізму забезпечення фінансової безпеки є досягнення необхідного

рівня його надійності, реалізація стратегічних та тактичних цілей, а також створення передумов для подальшого зростання за наявності ймовірності впливу загроз зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування банку.

Для забезпечення фінансової безпеки банку необхідно вирішити наступні завдання, а саме: «забезпечення достатньої фінансової стійкості й незалежності комерційного банку; підтримка технологічної незалежності та конкурентоспроможності, формування високого технічного та технологічного потенціалу; оптимізація організаційної структури, постійне удосконалення виконання функцій менеджменту; правовий захист всіх видів діяльності банку; створення захисту інформаційного середовища банку; формування умов для безпечної роботи співробітників банку; збереження й ефективне використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів банку» [46].

На нашу думку, В. Вовк найбільш повно та ґрунтовно окреслив та охарактеризував принципи процесу забезпечення фінансової безпеки банку, які відображають, на його думку «філософію, об'єктивні закони і закономірності процесу забезпечення фінансової безпеки банку». Автором виокремлено наступні принципи до забезпечення фінансової безпеки банку, а саме [16, с. 202]:

– комплексності: необхідність врахування зовнішніх та внутрішніх загроз, які впливають на фінансову безпеку банку;

– об'єктивності: оцінка вірогідності зниження рівня фінансової безпеки повинна здійснюватися на основі використання методичних підходів, а не суб'єктивних міркувань аналітиків;

– безперервності й оперативності: процес забезпечення фінансової безпеки банку повинен здійснюватися на постійній основі, що дозволяє своєчасно реагувати на появу зовнішніх та внутрішніх загроз;

– конфіденційності: внутрішня інформація банку щодо вірогідності виникнення кризових явищ та зниження фінансової стійкості повинна бути

комерційною таємницею банку, оскільки її розголошення може викликати паніку серед його клієнтів;

– законності: заходи, що виконуються в межах, необхідних для забезпечення безпеки банку, ґрунтуються на чинних Законах України, Постановах Кабінету Міністрів, Указах Президента України, нормативних актах Національного банку, вимогах документів місцевих органів влади та статуту банку;

– самостійності і відповідальності: підрозділи фінансової безпеки банку повинні мати у своєму розпорядженні всі необхідні засоби для ефективного вирішення поставлених перед ними завдань, повноваження осіб і підрозділів банківської безпеки суворо регламентуються нормативними актами банків;

– економічної доцільності: забезпечення фінансової безпеки не повинно призводити до погіршення умов діяльності та стану банку, перешкоджати реалізації його інтересів та витрати на їх проведення мають бути адекватними ефективності останніх;

– цілеспрямованості: підтримання фінансової безпеки здійснюються у суворій відповідності до завдань, які вирішує банк згідно із затвердженою його керівництвом комплексною програмою безпеки.

На основі опрацьованої літератури [16, 17, 20, 24, 35], ми дійшли висновку, що функцій механізму фінансової безпеки банку доцільно систематизувати з урахуванням виокремлення його організації та міри специфічності діяльності банку. Функцій механізму фінансової безпеки банку доцільно поділити на базові функції та специфічні, тобто ті які притаманні банківській діяльності.

До базових функцій механізму забезпечення фінансової безпеки банку відносяться функції планування та контролю. Сутність функції планування полягає у забезпеченні формування, використання та розподілу власних і залучених фінансових ресурсів банківської установи для забезпеченні стабільного функціонування. Контрольна функція реалізується на основі функції планування.

До специфічних функцій механізму забезпечення фінансової безпеки банку відносяться:

– стабілізаційна – створення та підтриманні рівноважного стану власних та залучених фінансових ресурсів банківської установи за якого забезпечується стабільність діяльності банку;

– адаптаційна – створення системи гнучкого та швидкого реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, в якому функціонує банківська установа та запобігання порушення рівноважного розвитку банку;

– захисна – створення вагомих фінансових протидій системним загрозам та небезпекам, які можуть призвести до кризового стану та банкрутства банківської установи.

Як кожен управлінську систему, механізм забезпечення фінансової безпеки банку потрібно розглядати в двох аспектах. З одного боку, складовою механізму забезпечення фінансової безпеки банку є суб'єкт управління, з іншого боку – об'єкт управління.

Суб'єктами управління фінансовою безпекою банку є керівники банківських установ, а у великих за розмірами банках створюються відповідні служби безпеки банку, які виконують завдання, пов'язані із контролем операцій щодо незаконно отриманих коштів та забезпечення зберігання готівки, фінансових документів, цінних паперів.

Основними об'єктами управління фінансовою безпекою банківської установи є не тільки фінансові ресурси (капітал, залучені та позичені кошти), за допомогою яких банк здійснює свою діяльність, але й ті сфери діяльності, які він обслуговує.

Виходячи з проведеного дослідження ми дійшли висновку, що структура механізму забезпечення фінансової безпеки банку складається з організаційних елементів та елементів реалізації. До організаційних компонентів механізму забезпечення фінансової безпеки банку нами віднесено: мету, завдання, принципи, функції, суб'єкти та об'єкти (рисунок 1.5). Виокремлені компоненти у взаємодії із зовнішнім та внутрішнім

середовищами функціонування банківської установи, забезпечать реалізацію суб'єктами забезпечення фінансової безпеки банку комплексного управління та досягнення високого рівня його фінансової безпеки.

Рисунок 1.5 – Організаційні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки банку*

* – систематизовано та побудовано автором на основі [7, 16, 54]

Елементи реалізації механізму забезпечення безпеки банку розглядаються, з одного боку, як визначений порядок реалізації фінансової діяльності та окремих її напрямів (управління активами, кредитування, лізинг, факторинг, ін.), а з іншого, як сукупність важелів, форм, методів, інструментів використання ресурсів для підвищення результативності банківської діяльності через створення та підтримку безпечних умов її здійснення. Зазначені структурні елементи потребують виваженого обґрунтування, критерієм ефективності якого стане стабільне функціонування установи на ринку фінансових послуг.

До важелів механізму забезпечення фінансової безпеки банку належать: плани, прогнози, бюджети, програми, нормативи, індикатори, методики оцінки. До форм механізму забезпечення фінансової безпеки банку відносять фінансове партнерство, стандартизація процедур, обґрунтованість ставок, інших характеристик банківських продуктів, форм страхового захисту, тощо. До методів механізму забезпечення фінансової безпеки банку – ціноутворення, маркетингу, реклами, фінансового планування і прогнозування, аналіз фінансового ринку, системи прийняття рішень.

Механізм забезпечення фінансової безпеки банку як система передбачає тісну кооперацію всіх його структурних складових, а досягнення поставленої мети забезпечується на основі двох критеріїв: інноваційності складових (використанні сучасних інформаційно-аналітичних технологій банківської діяльності, підвищенні якості ресурсного забезпечення) та максимальній узгодженості окремих елементів, їх відповідності один одному, дотриманні принципів гармонізації, збалансованості, координації процесів та результатів.

Отже, механізм забезпечення фінансової безпеки банку є сукупністю інтегрованих у систему забезпечення фінансової безпеки банку взаємопов'язаних і взаємозалежних компонент організації та реалізації управління фінансовою безпекою банку, спрямованих на забезпечення найвищих фінансових результатів діяльності банку та мінімізації впливу внутрішніх і зовнішніх загроз в процесі досягнення фінансових інтересів як в короткостроковому, так й у довгостроковому періоді. Забезпечення ефективної взаємодії усіх елементів механізму забезпечення фінансової безпеки банку дозволить досягти запланованих результатів банківської діяльності за певний період. Для кожного банку є важливим здійснення узгоджених та обґрунтованих дій, спрямованих на підтримку належного рівня фінансової безпеки, оскільки фінансова безпека є важливим інструментом для досягнення поставлених цілей.

2 Аналітико-методичні аспекти забезпечення фінансової безпеки банків

2.1 Аналіз сучасного стану забезпечення фінансової безпеки банків України

В банківському секторі України стан фінансової безпеки відзначається динамічними змінами між співвідношеннями попиту і пропозиції на кредитні ресурси банківських установ, значним браком залучення коштів, за рахунок яких забезпечується формування обсягу фінансових ресурсів банків, нестабільністю в законодавчій сфері. Всі зазначені фактори суттєво впливають на забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України.

В період з 2014 до 2019 року в банківській системі України простежуються значні зміни, які пов'язані з реформуванням фінансового сектора економіки. Зміна кількості діючих банків в Україні у 2016-2019 роках відображена на рисунку 2.1.

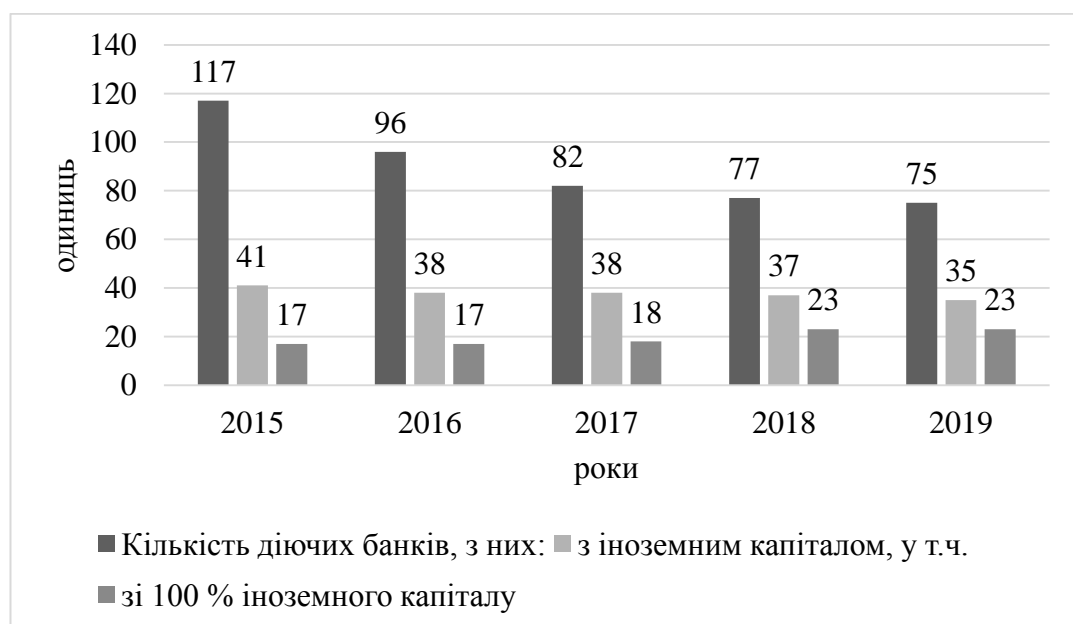

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни кількості діючих банків в Україні*

* – побудовано автором на основі [31]

Значний вплив на політику реформування банківського сектора здійснив Національний банк України, головним кроком якого, було очищення банківської системи за рахунок неплатоспроможних банків та покращення фінансової безпеки банківських установ.

На основі аналізу рисунку 2.1, відзначимо, що протягом аналізованого періоду кількість діючих банків в Україні невпинно зменшувалася. Зокрема, з 117 банків, які функціонували в 2015 році, залишилося 75 діючих банків в 2019 році. Тобто кількість діючих банків зменшилася на 42 банки або на 35,8 %. Значне зменшення кількості діючих банків характеризує низьку фінансову безпеку банків через те, що вони втрачають свої конкурентні переваги та банкрутують.

Основною причиною ліквідації діючих банківських установ є їх незадовільний фінансовий стан. До інших причин можна віднести такі: приєднання до іншого банку або реорганізація у фінансові компанії; самоліквідація; невиконання планів капіталізації; недотримання мінімальних вимог до капіталу; недостатність коштів для виконання зобов'язань перед кредиторами; неспроможність акціонерів збільшити статутний капітал; непрозора структура власності; конфлікт інтересів у банку [9, с. 102].

На рівень фінансової безпеки банків суттєво впливають основні показники діяльності банківських установ. Тому у таблиці 2.1 проведено аналіз загальних балансових показників банківської системи в Україні у 2015-2019 роках.

Таблиця 2.1 – Аналіз загальних балансових показників банківської системи в Україні в 2015-2019 роках*

Рік	Депозити, млн грн	Зобов'язання, млн грн	Кредити, млн грн	Активи, млн грн	Власний капітал, млн грн	Грошові кошти, млн грн	Прибутки/Збитки, млн грн
2015	720 704	1 150 672	1 009 768	1 254 385	103 713	191 357	-66 600
2016	807 066	1 132 515	1 005 923	1 256 299	123 784	199 150	-159 388
2017	882 055	1 172 723	1 036 745	1 333 831	161 108	178 080	-26 491
2018	915 035	1 205 114	1 118 618	1 360 764	155 650	169 905	21 726
2019	1 097 557	1 293 606	1 238 715	1 982 628	200 854	133 087	59 633

* – складено автором на основі [31]

Протягом 2015-2019 років обсяг загальних активів банків України збільшився з 1254385 млн. грн до 1982628 млн грн, або на 58,1 %. Основну частину активної діяльності банку займає кредитування клієнтів, частка яких за аналізований період, втім, зменшилася з 80 % до 62 %.

Зобов'язання банківського сектора в 2015-2019 році збільшилися, зокрема їх обсяг в 2015 році складав 1150672 млн грн, тоді як в 2019 році – 1293606 млн. грн.

Власний капітал діючих банків України мав тенденцію як до збільшення, починаючи з 2015 року, так і до зменшення в 2018 році до рівня 155650 млн грн. Проте в 2019 році власний капітал банківського сектору збільшився, в порівнянні з 2018 роком на 45204 млн грн, та склав 200854 млн грн. Тоді як грошові кошти та їх еквіваленти, за 2015-2019 роки значно зменшилися, починаючи з 191357 млн грн в 2015 році до 133087 млн грн в 2019 році.

Як можна побачити з таблиці 2.1, діяльність банківських установ України в 2015-2017 роках була збитковою. Лише два останніх років, а саме 2018-2019 роки, характеризуються позитивною динамікою прибутковості. Прибутки банківського сектора, в аналізованому періоді, забезпечено, головним чином, групою банків з іноземним капіталом. Отримання банківськими установами чистого прибутку у 2018-2019 роках, обумовлено зниженням відрахувань у резерви банків. Збиток банківських установ на початку 2015 року становив 66600 млн грн, а наприкінці 2019 року банківські установи отримали прибутки у розмірі 59633 млн грн. Збільшенню в 2019 році прибутків банківських установ, сприяла жорстка монетарна політика Національного банку України, а також більш зважена кредитна політика самих банків. Значне збільшенням обсягу отриманого прибутку банківських установ України стало можливим за рахунок стабільного зростання процентного та комісійного доходів та зменшення відрахувань у резерви. Чистий процентний та комісійний доходи фінансових установ на кінець аналізованого періоду, тобто 2019 року, збільшились загалом на 38 % порівняно з попереднім 2018 роком.

Важливим показником і захистом від впливу негативних зовнішніх та внутрішніх загроз як для окремого банку, так і для всієї банківської системи загалом є визначення показників, які характеризують рівень фінансової безпеки банківського сектору економіки України (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Показники рівня фінансової безпеки банківського сектору України за період 2015-2019 роки*

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками, %	22,1	24,5	54,5	52,9	51,0
Частка кредитів в іноземній валюті у загальному обсязі наданих кредитів, %	57,9	51,4	47,1	46,6	36,9
Частка активів двадцяти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	53,5	55,7	60,3	60,6	87,9
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	185,2	144,6	130,2	144,9	95,7
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків в Україні, %	32,5	43,3	48,9	56,0	28,7
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, %	3,9	4,1	3,3	3,8	3,9
Рентабельність активів	-5,7	-12,6	-1,9	1,7	4,35
Рентабельність капіталу	-51,91	-116,4	-15,9	14,3	34,2

* – розраховано на основі [31, 32]

З таблиці 2.2, можна зробити висновки, що протягом аналізованого періоду, спостерігається стійка тенденція до зростання частки простроченої заборгованості за кредитами банків. Це свідчить про суттєве погіршення якості кредитного портфеля банків та призводить до зростання їхніх витрат на формування страхових резервів. За 2015-2019 роки частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками, була найнижчою в 2015 році, а саме 22,1 %, а найвищою в 2017 році – 54,5 %. Починаючи з 2018 року частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України починає зменшуватися, проте залишається на критичному рівні, а саме на рівні – 51,0 %.

Співвідношення обсягу сукупних наданих кредитів банками до обсягу залучених депозитів в аналізованому періоді, скорочується з 152,5 % до 102,6 %, що показує, вразливість банківських установ до кризових явищ. Тобто кредитна безпека банківської системи суттєво знижується. Протягом 2015-2019 років, надані кредити в іноземній валюті суттєво перевищують залучені валютні депозити, що свідчить про недостатній рівень валютної безпеки банківських установ України.

Ще однією загрозою, яка збільшує системні ризики банківської системи є збільшення частки найбільших банків в чистих активах сектору на фоні великої частини непрацюючих кредитів. З проведених розрахунків бачимо, що, частка активів найбільших двадцяти банків у загальних сумі чистих активів банків України в 2015-2018 роках перебувала приблизно на одному рівні – від 53,3 % у 2016 р. до 60,7 %. Лише в 2019 році частка зазначеного показника зростає на 27,3 відсоткових пункти та склала 87,9 %. Динаміка показника вказує на зростання протягом аналізованого періоду рівня концентрації банківської системи, що відбувається переважно за рахунок банків з державною часткою. Частка найбільшого банку, тобто КБ «Приват Банк» склала 21%.

Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банківських установ України в 2015-2019 році, вказує на високий рівень залежності банків від закордонного капіталу. В 2018 році рівень даного показника був найбільшим та становив 56 %. Тоді, як в 2019 році обсяг частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків зменшився на 27,3 відсоткових пункти та склав 28,7 %.

Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів за аналізований період було вище за критичне значення. За 2015-2019 роки простежується тенденція до зростання даного показника, що свідчить про посилення загрози дефіциту довгострокових ресурсів банку.

В 2015-2017 роках рентабельність активів банків мала від'ємне значення, що пов'язано з збитковою діяльністю банківської системи України.

А починаючи з 2018 року рентабельність активів перевищила оптимальне значення та мала додатне значення, а саме 1,7 та 4,35 в 2018-2019 році відповідно.

Рентабельність капіталу в банківській системі сягнула 34 % в 2019 році. Це стало можливим завдяки стрімкому зростанню операційних доходів та зниженням відрахувань до резервів під активи. Відрахування до резервів за 2019 рік зменшилося на 50,1 % до 12,5 млрд грн.

Наявні диспропорції в національній економіці спричиняють її високу залежність від імпорту, який все важче покривати надходженнями валюти від експорту. Отриманий дефіцит рахунку поточних операцій постійно посилює тиск на валютний ринок, девальвуючи гривню, чому певний час «противився» регулятор своїми інтервенціями на ринку. Однак, за виникнення загрози втрати валютних резервів, НБУ виходить з ринку, і гривня падає [50, с. 156].

Критичність рівня забезпечення фінансової безпеки банківської системи України оцінюється у різний спосіб. Також, одним з підходів є аналіз та оцінка виконання банківськими установами України економічних нормативів встановлених Національним банком України. Найважливішими показниками при оцінці рівня фінансової безпеки банків виступають норматив адекватності регулятивного капіталу, нормативи кредитного ризику, показники ліквідності та ефективності роботи банків. В таблиці 2.3 відображено динаміку значень економічних нормативів по банківській системі України за 2015-2019 роки, а також її нормативні значення.

На сьогодні нормативне значення регулятивного капіталу банків (Н1) виконувалося усіма банками України. Розмір регулятивного капіталу в 2015-2019 роках зростає з 129816,9 млн грн в 2015 році до 150313,8 млн грн на кінець 2019 року. Таку ситуацію можна оцінити як позитивний чинник. Тому що основним призначенням регулятивного капіталу є покриття негативних наслідків впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків, які банки приймають на себе у процесі здійснення своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів клієнтів банку, фінансової стійкості та стабільності банківської діяльності [19].

Таблиця 2.3 – Динаміка значень економічних нормативів по банківській системі України за 2015-2019 роки*

Нормативи	Нормативне значення	Роки				
		2015	2016	2017	2018	2019
Регулятивний капітал (Н1), млн грн		129816,9	109653,6	115817,6	126116,7	150313,8
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), %	не менше 10 %	12,31	12,69	16,1	16,18	19,66
Норматив достатності основного капіталу (Н3), %	не менше 7 %	Введено з 1 січня 2019 р.				13,5
Норматив миттєвої ліквідності (Н4), %	не менше 20 %	78,73	60,79	55,55	68,66	не розраховуються з 02.09.2019 р.
Норматив поточної ліквідності (Н5), %	не менше 40 %	79,98	102,14	108,08	99,12	
Норматив короткострокової ліквідності (Н6), %	не менше 60 %	92,87	92,09	98,37	93,52	94,35
Норматив максимального розміру кредитного ризику на 1 контрагента (Н7), %	не більше 25 %	22,78	21,48	20,29	19,83	17,61
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	не більше 8-кратного розміру Н1	364,14	308,27	208,31	176,23	105,00
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), %	не більше 25 %	31,19	36,72	17,89	10,41	7,02
Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11), %	не більше 15 %	0,002	0,001	0,0001	0,0009	0,0002
Норматив загальної суми інвестування (Н12), %	не більше 60 %	1,10	0,60	0,22	0,15	0,13

* – побудовано автором на основі [36]

Аналіз інших економічних нормативів банківської системи протягом 2015-2019 років дозволяє зробити висновки про відповідність поточного рівня фінансової безпеки допустимим нормам, що свідчить про її задовільний стан.

Нормативне значення норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) встановлено Національним банком України на рівні не менше 10 %. В аналізованому періоді даний показник по банківській системі виконувався в повному обсязі. Найнижче значення показника було в 2015 році – 12,31 %, а найвище в 2019 році – 19,66 %.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) в 2015-2016 роках перевищував розмір нормативного значення. Зокрема в 2015 році перевищення нормативу від встановленого значення було на рівні 6,19 відсоткових пункти та склало 31,16 %. А в 2016 році максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами перевищив нормативне значення на 11,72 відсоткових пункти та становив – 36,72 %. Зазначене порушення негативно впливає на фінансову безпеку банківської системи України.

Як визначено в [53, с. 260] для підвищення рівня фінансової безпеки банків України та в цілому фінансової безпеки країни потрібно вжити ряд заходів, які спрямовуються на послаблення дії низки загроз, зокрема на:

- підвищення ефективності діяльності та фінансової стійкості банків шляхом покращення якості корпоративного управління;
- наближення діяльності вітчизняних банків до міжнародних стандартів;
- підвищення вимог до мінімального капіталу;
- стимулювання подальшої капіталізації банківського сектора;
- розширення переліку та посилення вимог до публічної інформації про фінансовий стан власників і структуру управління банків;
- продовження уніфікації основних показників банківської діяльності та методології їх обчислення з міжнародними стандартами;
- посилення законодавчого захисту прав кредиторів;
- підтримання низьких темпів інфляції та стабільного валютного курсу;

– створення сприятливого інвестиційного клімату, що підвищить міжнародні рейтинги України [53].

Таким чином, на основі проведеного аналізу, було виявлено, що: в умовах економічної та фінансової кризи 2015-2019 років, банківська система України пройшла процес очищення, що супроводжувався масовим скороченням чисельності банків; з виведенням неплатоспроможних банків з фінансового ринку України, показники банківської системи покращилися; на кінець 2019 року банківський сектор України мав рекордно позитивний фінансовий результат діяльності за останні п'ять років, що стало можливим за рахунок зменшення відрахувань у резерви при стабільному зростанні процентного та комісійного доходів; на основі аналізу показників фінансової стійкості дійшли висновку, що вплив загроз на фінансову безпеку банків на сьогодні є вкрай небезпечним, це, означає те, що банківська система України навряд чи витримає настання чергової кризи, яка пов'язана з пандемією.

2.2 Аналіз показників фінансово-господарської діяльності АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки

Акціонерне товариство «Альфа-Банк» зареєстрованого Національним банком України 24 березня 1993 року. Банк є резидентом України. Головна установа Банку знаходиться за адресом: Україна, 03150, м. Київ, вулиця Велика Васильківська, 100. Діяльність АТ «Альфа-Банк» регулюється Банківською ліцензією на право надання банківських послуг №61 від 05 жовтня 2011 року та Генеральною ліцензією №61 від 05 жовтня 2011 року на право здійснення валютних операцій. Банк є постійним учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 02 вересня 1999 року [41, 42].

АТ «Альфа-Банк» Україна є одним з найбільших українських комерційних банків із міжнародним капіталом. Банк належить до приватної

інвестиційної холдингової компанії ABN Holdings SA (ABNH) з головним офісом у Люксембурзі, що має інвестиції у фінансові установи в Україні, Білорусі, Казахстані, Нідерландах і Росії, а також представництва на Кіпрі та у Великобританії. З 2001 року він здійснює діяльність під брендом Альфа-Банк Україна. Банк входить до банківської групи та займає провідні позиції у всіх сегментах банківського ринку, є одним з найбільш стійких і надійних банків України та входить до Топ-10 фінансових установ в країні за обсягом активів, відповідно до даних Національного банку України. До складу банківської групи, станом на 31 грудня 2019 року входять АТ «Альфа-Банк», ПрАТ «Страхова компанія «Альфа Страхування», ТОВ «Паритет Фінанс», ТОВ «Альфа-Лізинг», ТОВ «УЛК «Альфа» та ТОВ СІБ КУА «Укрсоцнерухомість». Відповідальною особою банківської групи є АТ «Альфа-Банк». [41].

У вересні 2019 року до АТ «Альфа-Банк» було приєднано АТ «Укрсоцбанк» за спрощеною процедурою реорганізації. В результаті чого АТ «Альфа-Банк» було передано активи АТ «Укрсоцбанк» у розмірі 10115 млн грн, зобов'язання – у розмірі 8630 млн грн та капітал АТ «Укрсоцбанк» у розмірі 1484 млн грн. У зв'язку з реорганізацією АТ «Укрсоцбанк» шляхом приєднання до АТ «Альфа-Банк», збільшився статутний капітал банку з 12179 млн грн до 28726 млн грн. Банк став повним правонаступником усіх прав, обов'язків та майна АТ «Укрсоцбанк».

АТ «Альфа-Банк» є соціально відповідальною компанією, яка робить свій внесок у розвиток українського суспільства через власні проекти, участь у спонсорських та благодійних програмах, які сприяють поліпшенню рівня життя українців, відкриваючи перед ними нові можливості. Пріоритетними сферами для здійснення соціальних інвестицій банку є освіта, її якість та доступність, здоров'я у формі підтримки медичних закладів та спортивних ініціатив, підтримка малозабезпечених верств населення, зокрема дітей, та екологія, починаючи від організації офісного простору АТ «Альфа-Банк» до організованого прибирання територій у містах [42].

Для здійснення оцінки фінансово-господарської діяльності АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках нами в таблиці 2.4 проаналізовано склад і структуру активів банку.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та структури активів АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки*

Показник	Станом на			Частка в активах, %			Зміни в структурі, в.п	
	01.01.2018 р., тис. грн	01.01.2019 р., тис. грн	01.01.2020 р., тис. грн	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2018 /	2019 /
							2017 р.	2018 р.
Грошові кошти та їх еквіваленти	1235140	2088887	5182902	2,50	3,46	7,24	0,97	3,77
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	4106141	4438310	984908	8,30	7,36	1,38	-0,94	-5,99
Кошти в інших банках	7444679	14805981	3234967	15,05	24,56	4,52	9,51	-20,04
Кредити та заборгованість клієнтів	28223618	32400033	39199682	57,05	53,74	54,76	-3,31	1,01
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	3576030	2200785	8968568	7,23	3,65	12,53	-3,58	8,88
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	0	0	6310869	0,00	0,00	8,82	0,00	8,82
Інвестиції в асоційовані дочірні компанії	0	0	8612	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01
Інвестиційна нерухомість	2424823	1976751	2288167	4,90	3,28	3,20	-1,62	-0,08
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	62	62	1981	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Відстрочений податковий актив	1042568	725142	404374	2,11	1,20	0,56	-0,90	-0,64
Основні засоби та нематеріальні активи	1258122	1099721	4238962	2,54	1,82	5,92	-0,72	4,10
Інші фінансові активи	51584	99290	110861	0,10	0,16	0,15	0,06	-0,01
Інші активи	110087	452240	655612	0,22	0,75	0,92	0,53	0,17
Усього активів	49472854	60287202	71590465	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

* – побудовано та пораховано за даними [31, 41, 42]

Найбільшу частку в структурі активів АТ «Альфа-Банк» в 2017 році займали кредити та заборгованість клієнтів, а саме 28223618 тис. грн або 57,05 %. В 2018 році, кредити та заборгованість клієнтів склала 32400033 тис. грн, а їх частка в загальній структурі активів банку була 53,74 %, що на 3,31 відсоткових пункти менше, ніж в 2017 році. В 2019 році дана стаття активів банку збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 1,01 відсоткових пункти і склала 54,76 % або 39199682 тис. грн. Стрімке збільшення частки кредиторської заборгованості в кредитному портфелі банку зумовлює значні відрахування в резерви на покриття втрат за кредитними операціями. Чим більші суми відрахування в резерви під кредитні ризики водночас із зростанням витрати АТ «Альфа-Банк» на адміністрування проблемних кредитів, тим менш ефективно використовується банківський капітал.

Другою, досить великою статтею активів банку є кошти в інших банках. Кошти в інших банках в 2017 році становили 7444679 тис. грн або 15,05 %. В 2018 році їх сума збільшилася на 9,51 відсоткових пункти і склала 24,56 % від загальної вартості активів банку або 14805981 тис. грн. В 2019 році обсяг коштів, які розміщені в інших банках суттєво зменшився в порівнянні з 2018 роком на 20,04 відсоткових пункти і склали 3234967 тис. грн або 4,52 %.

Грошові кошти та їх еквіваленти АТ «Альфа-Банк» в 2017 році склали 1235140 тис. грн або 2,5 %. В 2018 році частка грошових коштів та їх еквівалентів, зросла на 0,96 відсоткових пункти та склала 3,46 % або 2088887 тис. грн. В 2019 році грошові кошти банку та їх еквіваленти збільшилися в порівнянні з 2018 роком, на 3,77 відсоткових пункти та склали 5182902 тис. грн або 7,24 %.

Фінансові активи АТ «Альфа-Банк», що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток в 2017 році займали 8,3 % в загальній структурі активів банку та становили 4106141 тис. грн. В 2018 році їх частка, в порівнянні з минулим періодом 2017 року, зменшилася на 0,94 відсоткових пункти та склала 4438310 тис. грн або 7,36 %. В 2019 році частка фінансових активів банку, що обліковуються за справедливою вартістю суттєво

зменшилася, а саме на 5,99 відсоткових пункти і склала 984908 тис. грн або 1,38 %.

Цінні папери банку, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в 2017 році були на рівні 3576030 тис. грн або 7,23 %. В 2018 році їх частка в загальній структурі активів АТ «Альфа-Банк» зменшилася на 3,58 відсоткових пункти та склала 2200785 тис. грн або 3,65 %. Тоді як в 2019 році частка цінних паперів банку, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід збільшилася на 8,88 відсоткових пункти, та склала 8968568 тис. грн або 12,53 %.

Частка цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю АТ «Альфа-Банк» в 2017-2018 роках, в загальній структурі активів, становила 0 %. В 2019 році цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю становили 6310869 тис. грн або 8,82 %, тобто збільшилися в порівнянні з 2017 роком на 8,82 відсоткових пункти.

В 2017 році сума інвестиційної нерухомості АТ «Альфа-Банк» склала 2424823 тис. грн або 4,9 %. У 2018 році дана стаття активів банку зменшилася, в порівнянні з 2017 роком, а саме на 1,62 відсоткових пункти та дорівнювала 3,28 % від загальної суми активів банку або 1976751 тис. грн. В 2019 році питома вага інвестиційної нерухомості зменшилася, в порівнянні з 2018 роком на 0,08 відсоткових пункти та склав 2288167 тис. грн або 3,2 %.

В 2017 році основні засоби та нематеріальні активи банку склали 1258122 тис. грн або 2,54 % в загальній структурі активів АТ «Альфа-Банк». Основні засоби та нематеріальні активи банку в 2018 році зменшилися, в порівнянні з 2017 роком на 0,72 відсоткових пункти і склали 1,82 % або 1099721 тис. грн. В 2019 році основні засоби та нематеріальні активи банку збільшилися в порівнянні з 2018 роком на 4,1 відсоткових пункти та склали 4238962 тис. грн або 5,92 %.

Питома вага інших статей активів банку займає незначну частку в загальній структурі АТ «Альфа-Банк». На рисунку 2.2 наведено структуру активів банку в 2017-2019 роках, які мали найбільшу питому вагу.

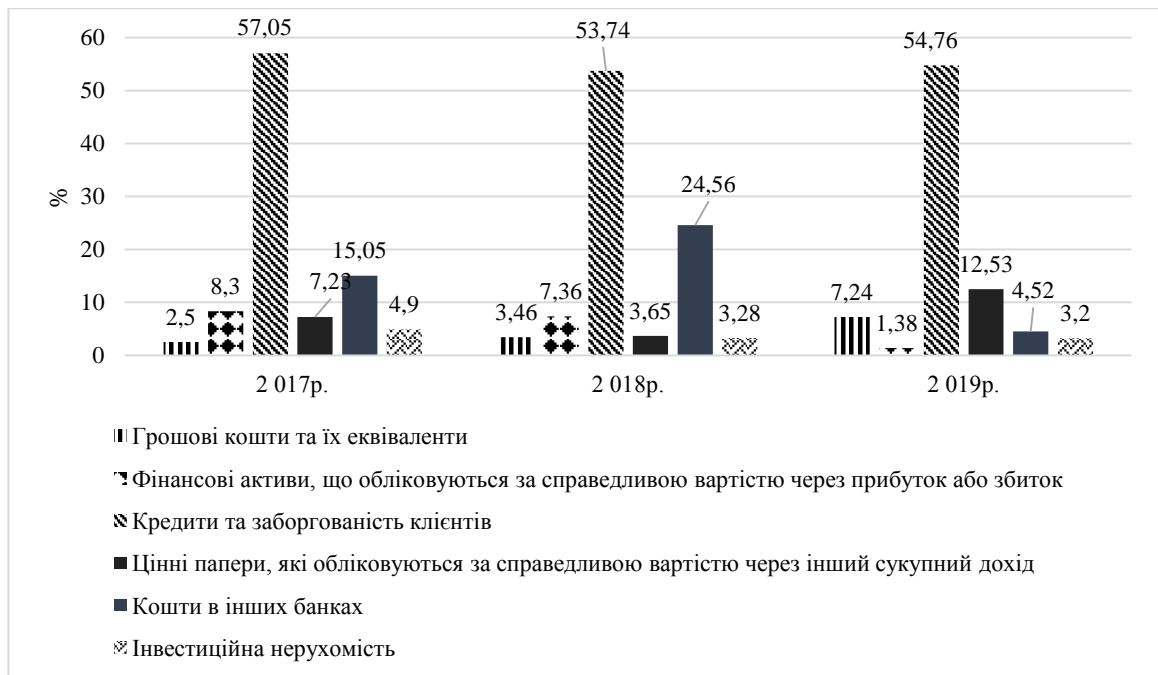

Рисунок 2.2 – Структура активів АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках*

* – побудовано за даними таблиці 2.4

Динаміка активів банку за 2017-2019 роки наведена на рисунку 2.3. В 2017 році обсяг чистих активів банку становив 49472854 тис. грн. В 2018 році обсяг чистих активів АТ «Альфа-Банк» збільшилася в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, на 10814348 тис. грн або 21,86 % та склав 60287202 тис. грн.

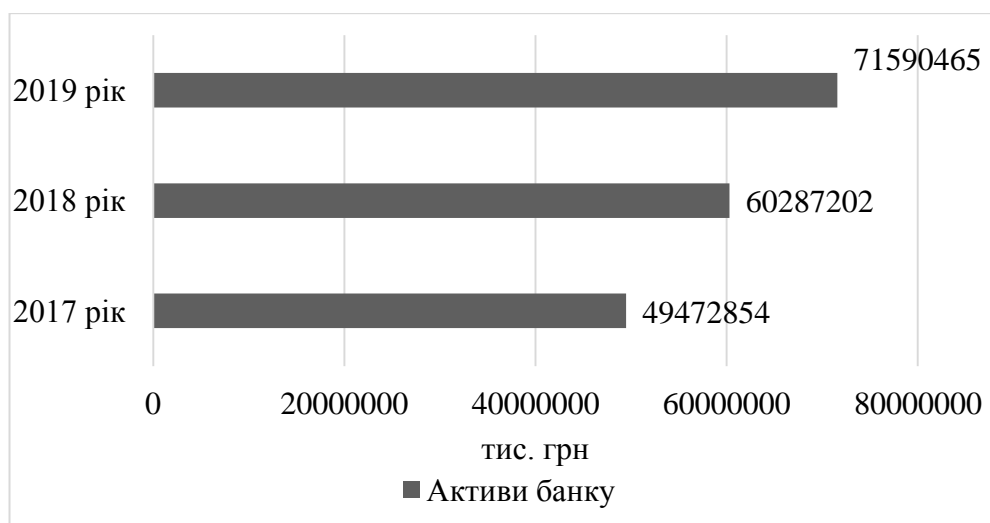

Рисунок 2.3 – Динаміка активів АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки*

* – побудовано за даними таблиці 2.5

В 2019 році абсолютне значення активів банку склало 71590465 тис. грн. Їх обсяг збільшився, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, на 11303263 тис. грн або 18,75 %.

Аналіз динаміку активів АТ «Альфа-Банк» у 2017-2019 роках наведено у таблиці 2.5 [31, 41, 42].

Таблиця 2.5 – Аналіз динаміки активів АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки*

Показники	Станом на			Абсолютне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у тис. грн		Відносне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у %:	
	01.01.2018 р., тис. грн	01.01.2019 р., тис. грн	01.01.2020 р., тис. грн	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
	Грошові кошти та їх еквіваленти	1235140	2088887	5182902	853747	3094015	69,12
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	4106141	4438310	984908	332169	-3453402	8,09	-77,81
Кошти в інших банках	7444679	14805981	3234967	7361302	-11571014	98,88	-78,15
Кредити та заборгованість клієнтів	28223618	32400033	39199682	4176415	6799649	14,80	20,99
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	3576030	2200785	8968568	-1375245	6767783	-38,46	307,52
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	0	0	6310869	0	6310869	0,00	0,00
Інвестиції в асоційовані дочірні компанії	0	0	8612	0	8612	0,00	0,00
Інвестиційна нерухомість	2424823	1976751	2288167	-448072	311416	-18,48	15,75
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	62	62	1981	0	1919	0,00	3095,16
Відстрочений податковий актив	1042568	725142	404374	-317426	-320768	-30,45	-44,24
Основні засоби та нематеріальні активи	1258122	1099721	4238962	-158401	3139241	-12,59	285,46
Інші фінансові активи	51584	99290	110861	47706	11571	92,48	11,65
Інші активи	110087	452240	655612	342153	203372	310,80	44,97
Усього активів	49472854	60287202	71590465	10814348	11303263	21,86	18,75

* – побудовано та пораховано за даними [31, 41, 42]

В 2017 році грошові кошти та їх еквіваленти становили 1235140 тис. грн. Їх сума в 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшилася на 853747 тис. грн або 69,12 %. В 2019 році грошові кошти та їх еквіваленти збільшилися в порівнянні з 2018 роком на 3094015 тис. грн або 148,12 %.

Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток в 2016 році становили 4106141 тис. грн. В 2017 році їх абсолютне значення збільшилося на 332169 тис. грн або 8,09 %, в порівнянні з 2016 роком. В 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, сума фінансових активів зменшилася на 3453402 тис. грн або 77,81 %.

Сума коштів АТ «Альфа-Банк» розміщених в інших банках в 2017 році становили 7444679 тис. грн. В 2018 році темп збільшення обсягу коштів в інших банках склав 98,88 %, а їх абсолютне значення збільшилося по відношенню до 2017 році на 7361302 тис. грн і склала 14805981 тис. грн. Тоді як в 2019 році обсяг коштів розміщених в інших банках зменшився на 11571014 тис. грн або 78,15 % та склав 3234967 тис. грн.

Кредити та заборгованість клієнтів банку в 2017 році склала 28223618 тис. грн. Їх абсолютне значення в 2018 році збільшилося, в порівнянні з 2017 роком, на 4176415 тис. грн або 14,8 % і склала 32400033 тис. грн. В 2019 році кредити та заборгованість клієнтів АТ «Альфа-Банк» збільшилися на 6799649 тис. грн або 20,99 %, в порівнянні з 2018 роком і склали 39199682 тис. грн.

Обсяг цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в 2017 році склав 3576030 тис. грн. В 2018 році їх вартість зменшилася в порівнянні з 2017 роком на 1375245 тис. грн або 38,46 % і склала 2200785 тис. грн. В 2019 році абсолютне значення обсягу цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю склала 8968568 тис. грн та збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 6767783 тис. грн або 307,52 %.

В 2017-2018 роках сума цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю були на рівні нуля. В 2019 році їх сума склала 6310869 тис. грн, та збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 100 % або 6310869 тис. грн.

Обсяг інвестицій в асоційовані дочірні компанії АТ «Альфа-Банк» в 2017-2018 роках був на рівні нульової позначки. Тоді як в 2019 році їх обсяг склав 8612 тис. грн.

Обсяг інвестиційної нерухомості АТ «Альфа-Банк» в 2017 році склав 2424823 тис. грн. В 2018 році абсолютне значення інвестиційної нерухомості зменшилося на 448072 тис. грн або 18,48 % та склало 1976751 тис. грн. В 2019 році обсяг інвестиційної нерухомості банку збільшився в порівнянні з 2018 роком на 311416 тис. грн або 15,75 % та склав 2288167 тис. грн.

В таблиці 2.6 представлено аналіз складу та структури зобов'язань АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки

Таблиця 2.6 – Аналіз складу та структури зобов'язань АТ «Альфа-Банк» у 2017-2019 роках*

Показник	Станом на			Частка в зобов'язаннях, %			Зміни в структурі, в.п	
	01.01.2018 р., тис. грн	01.01.2019 р., тис. грн	01.01.2020 р., тис. грн	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2018 / 2017 р.	2019 / 2017 р.
Кошти отримані від НБУ	624993	0	0	1,37	0,00	0,00	-1,37	0,00
Кошти банків	661951	35589	50335	1,45	0,06	0,08	-1,39	0,01
Кошти клієнтів	41366440	52288562	59281063	90,81	94,65	93,51	3,84	-1,13
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	28663	4205	1284	0,06	0,01	0,00	-0,06	-0,01
Боргові цінні папери, емітовані банком	62250	44938	6902	0,14	0,08	0,01	-0,06	-0,07
Резерви за зобов'язаннями	0	49499	96482	0,00	0,09	0,15	0,09	0,06
Інші фінансові зобов'язання	964837	924488	1442541	2,12	1,67	2,28	-0,44	0,60
Інші зобов'язання	439621	514423	1331201	0,97	0,93	2,10	-0,03	1,17
Субординований борг	1403359	1384411	1184309	3,08	2,51	1,87	-0,57	-0,64
Усього зобов'язань	45552115	55246115	63394118	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

* – побудовано та пораховано за даними [31, 41, 42]

У 2017 році найбільшу частку в структурі зобов'язань АТ «Альфа-Банк» займали кошти клієнтів банку, питома вага яких склала 90,81 % в загальній

структурі зобов'язань банку, а сума 41366440 тис. грн. Частка коштів отриманих АТ «Альфа-Банк» від НБУ склала 1,37 % від загальної структури зобов'язань банку. Питома вага коштів банків, в 2017 році склала 1,45 % або 661951 тис. грн. Субординований борг банку в 2017 році склав 3,08 % від загальної структури зобов'язань АТ «Альфа-Банк». Питома вага інші фінансових зобов'язання банку в зазначеному періоді становила 0,97 %.

В 2018 році, найбільшу частку в структурі зобов'язань АТ «Альфа-Банк» займали кошти клієнтів, питома вага яких склала 94,65 %, що на 3,84 відсоткових пункти більше, в порівнянні з попереднім роком. Питома вага отриманих коштів від НБУ в 2018 році склала нуль відсотків. Частка коштів інших банків в загальній сумі зобов'язань банку збільшилася, в 2018 році, в порівнянні з 2017 роком, на 0,01 відсоткових пункти і склала 0,06 %. Питома вага боргових цінних паперів, емітованих АТ «Альфа-Банк» в 2018 році, в порівнянні з 2017 роком, зменшилася на 0,07 відсоткових пункти та склала 0,08 %. Питома вага інших фінансових зобов'язань АТ «Альфа-Банк» в 2018 році зменшилася, в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, на 0,44 відсоткових пункти і становила 1,67 %. Резерви за зобов'язаннями банку в 2018 році становили 0,09 % та збільшилися, в порівнянні з 2017 роком на 0,09 відсоткових пункти. Питома вага інших зобов'язань банку в 2018 році займала незначну частку у загальній структурі зобов'язань АТ «Альфа-Банк» та склала 0,93 %, що менше в порівнянні з 2017 роком на 0,03 відсоткових пункти. Питома вага субординованого боргу банку в 2018 році зменшилася на 0,57 відсоткових пункти та склала 2,51 %.

В 2019 році найбільшу частку в структурі зобов'язань АТ «Альфа-Банк» займали, як і в попередні роки, кошти клієнтів банку. Їх питома вага в 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, зменшилася на 1,13 відсоткових пункти та склала 93,51 %. В 2019 році АТ «Альфа-Банк» не отримував коштів від НБУ. Частка коштів інших банків в загальній структурі зобов'язань банку, в 2019 році збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 0,01 відсоткових пункти та склала 0,08 % від загальних зобов'язань АТ «Альфа-Банк». Частка фінансових

зобов'язань банку, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток в 2019 році зменшилася в порівнянні з 2018 роком на 0,01 відсоткових пункти. Питома вага боргових цінних паперів, емітовані АТ «Альфа-Банк» в 2019 році зменшилася в порівнянні з попереднім роком на 0,07 відсоткових пункти та склала 0,01 % або 6902 тис. грн. Частка резервів за зобов'язаннями банку в 2019 році, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, збільшилася на 0,06 відсоткових пункти та склали 0,15 % або 96482 тис. грн. Питома вага інших фінансових зобов'язання банку в 2019 році збільшилася на 0,6 відсоткових пункти та склала 2,28 % або 1442541 тис. грн. Частка інших зобов'язань банку в загальній структурі зобов'язань АТ «Альфа-Банк» склала в 2019 році 2,1 % або 1331201 тис. грн та збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 1,17 відсоткових пункти. Частка субординованого боргу банку в 2019 році зменшилася на 0,64 відсоткових пункти та склала 1,87 % в загальній структурі зобов'язань банку або 1184309 тис. грн.

На рисунку 2.5 відображено структуру зобов'язань АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках.

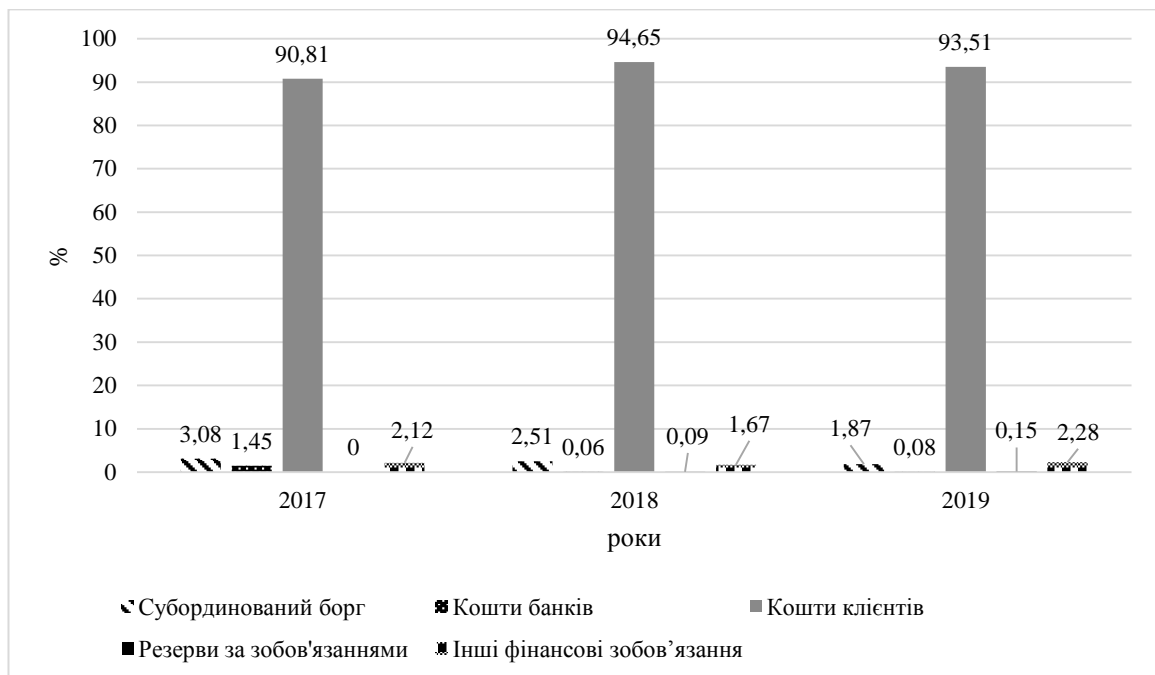

Рисунок 2.5 – Структура зобов'язань АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роки*

* – побудовано за даними таблиці 2.6.

В таблиці 2.7 відображено динаміку зобов'язань АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках.

Таблиця 2.7 – Аналіз динаміки зобов'язань АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки*

Показники	Станом на			Абсолютне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у тис. грн		Відносне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у %:	
	01.01.2018 р., тис. грн	01.01.2019 р., тис. грн	01.01.2020 р., тис. грн	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
	Кошти отримані від НБУ	624993	0	0	-624993	0	-100,00
Кошти банків	661951	35589	50335	-626362	14746	-94,62	41,43
Кошти клієнтів	41366440	52288562	59281063	10922122	6992501	26,40	13,37
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	28663	4205	1284	-24458	-2921	-85,33	-69,46
Боргові цінні папери, емітовані банком	62250	44938	6902	-17312	-38036	-27,81	-84,64
Резерви за зобов'язаннями	0	49499	96482	49499	46983	0,00	94,92
Інші фінансові зобов'язання	964837	924488	1442541	-40349	518053	-4,18	56,04
Інші зобов'язання	439621	514423	1331201	74802	816778	17,02	158,78
Субординований борг	1403359	1384411	1184309	-18948	-200102	-1,35	-14,45
Усього зобов'язань	45552115	55246115	63394118	9694000	8148003	21,28	14,75

* – побудовано та пораховано за даними [31, 41, 42]

В 2017 році загальна сума зобов'язань АТ «Альфа-Банк» становила 45552115 тис. грн. Зобов'язання банку склалися з коштів отриманих від НБУ в сумі 624993 тис. грн, коштів банків в сумі 661951 тис. грн, коштів клієнтів в сумі 41366440 тис. грн, боргових цінних паперів, емітованих банком в сумі 62250 тис. грн, фінансових зобов'язань, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток в сумі 28663 тис. грн, інших фінансових зобов'язань в сумі 964837 тис. грн, інших зобов'язань в сумі 439621 тис. грн, та субординованого боргу в сумі 1403359 тис. грн.

В 2018 році в порівнянні з 2017 роком, зобов'язання АТ «Альфа-Банк» збільшилися на 9694000 тис. грн або 21,28 % та склали 55246115 тис. грн. Збільшенню загальної вартості зобов'язань банку в 2018 році сприяло збільшення коштів клієнтів банку на 10922122 тис. грн або 26,40 %, які склали 52288562 тис. грн та збільшення резервів за зобов'язаннями банку на 49499 тис. грн або 100 %, які склали 49499 тис. грн.

По усіх інших статтях зобов'язань АТ «Альфа-Банк» простежується суттєве зменшення їх абсолютного значення. Зокрема, кошти отримані від НБУ в 2018 році, в порівнянні з 2017 роком, зменшилися на 624993 тис. грн або 100 %. Кошти банків в 2018 році, зменшилися в порівнянні з 2017 роком, на 626362 тис. грн або 94,62 % та склали 35589 тис. грн. Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток АТ «Альфа-Банк» в 2018 році зменшилися на 24458 тис. грн або 85,33 % та склали 4205 тис. грн. Боргові цінні папери, емітовані банком в 2018 році зменшилися, в порівнянні з 2017 роком на 17312 тис. грн або 27,81 % та склали 44938 тис. грн. Інші фінансові зобов'язання банку в 2018 році зменшилися на 40349 тис. грн або 4,18 % та склали 924488 тис. грн. Субординований борг банку зменшився в 2018 році в порівнянні з 2017 роком, на 18948 тис. грн або 1,35 % та склав 1384411 тис. грн.

В 2019 році активи АТ «Альфа-Банк» збільшилися на 8148003 тис. грн або 14,75 % та склали 63394118 тис. грн. Кошти банків в 2019 році склали 50335 тис. грн. Їх сума збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 14746 тис. грн або 41,43 %. Кошти клієнтів банку в 2019 році збільшилися, в порівнянні з 2018 роком на 6992501 тис. грн або 13,37 % та склали 59281063 тис. грн. Вартість боргових цінних паперів, емітованих АТ «Альфа-Банк» в 2019 році зменшилася на 38036 тис. грн або 84,64 %, в порівнянні з 2018 роком та склали 6902 тис. грн. Сума резервів за зобов'язань банку зменшилася в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року на 46983 тис. грн або 94,92 % та склала 96482 тис. грн. Інші фінансові зобов'язання банку в 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, зросли на 518053 тис. грн або 56,4 % та склали 1442541 тис. грн. В 2019

році інші зобов'язання АТ «Альфа-Банк» збільшилися на 816778 тис. грн або 158,78 % та склали 1331201 тис. грн. Субординований борг банку в 2019 році зменшився на 200102 тис. грн або 14,45 % та склав 1184309 тис. грн.

Кошти клієнтів банку є найбільшою статтею зобов'язань АТ «Альфа-Банк» за аналізований період. Тому на рисунку 2.6 відображено динаміку коштів клієнтів банку в 2017-2019 роках.

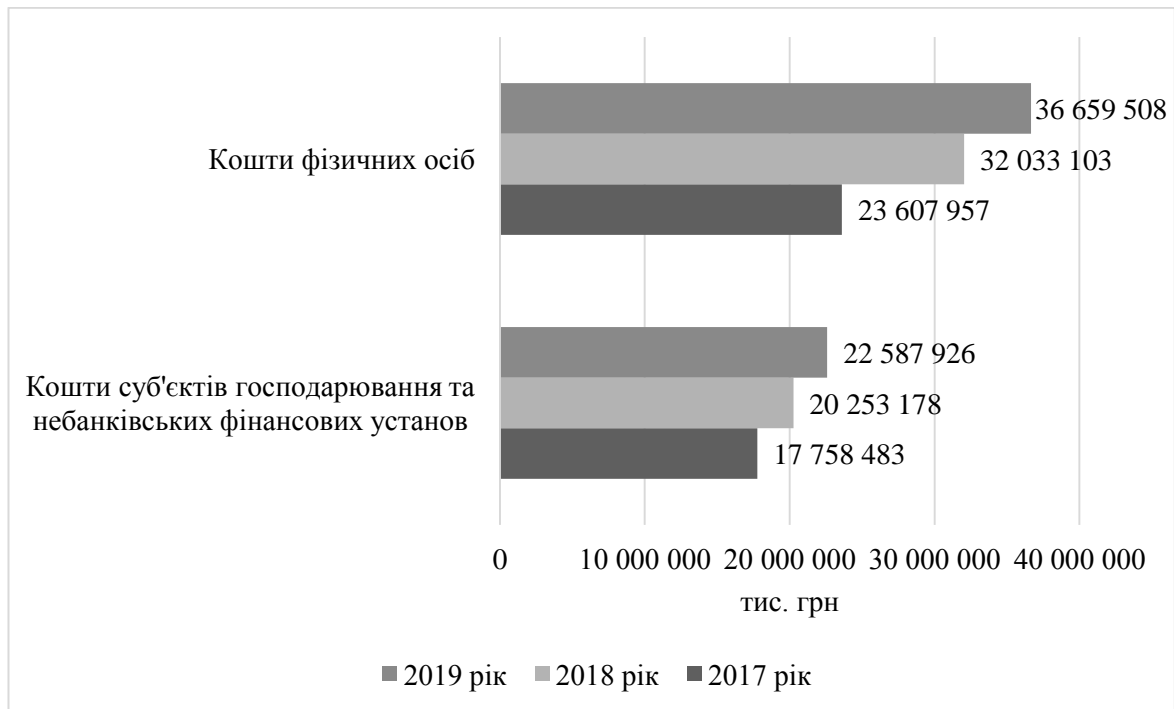

Рисунок 2.6 – Динаміка коштів клієнтів АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки

* – побудовано за даними [31]

Кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ АТ «Альфа-Банк» в 2017 році склали 17758483 тис. грн, в 2018 році обсяг коштів юридичних осіб банку збільшилися на 2494695 тис. грн і склали 20253178 тис. грн. В 2019 році обсяг коштів суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ збільшилися на 2334748 тис. грн в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, та становили 22587926 тис. грн.

Кошти фізичних осіб АТ «Альфа-Банк» в 2017 році склали 23607957 тис. грн. В 2018 році їх сума збільшилася на 8425146 тис. грн, в порівнянні з 2017

роком, і склала 32033103 тис. грн. В 2019 році обсяг коштів фізичних осіб АТ «Альфа-Банк» збільшився на 4626405 тис. грн, в порівнянні з 2018 роком, і склав 36659508 тис. грн.

Аналіз складу та структури власного капіталу АТ «Альфа-Банк» у 2017-2019 роках наведений у таблиці 2.8 [41, 42].

Таблиця 2.8 – Аналіз складу та структури власного капіталу АТ «Альфа-Банк» у 2017-2019 роках*

Показник	Станом на			Частка у власному капіталі, %			Зміни в структурі, в.п	
	01.01.2018 р., тис. грн	01.01.2019 р., тис. грн	01.01.2020 р., тис. грн	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2018 / 2017 р.	2019 / 2018 р.
Статутний капітал	12179756	12179756	28726248	310,65	241,61	350,48	-69,04	108,87
Емісійні різниці	739629	739629	2367571	18,86	14,67	28,89	-4,19	14,21
Інший додатковий капітал	1	1	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Резервні та інші фонди банку	294048	353769	1228426	7,50	7,02	14,99	-0,48	7,97
Резерви переоцінки	335144	11272	147631	8,55	0,22	1,80	-8,32	1,58
Нерозподілений прибуток/непокритий збиток	-9627839	-8243339	-24273528	-245,56	-163,52	-296,15	82,04	-132,63
Усього власного капіталу	3920739	5041088	8196348	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

* – побудовано та пораховано за даними [31, 41, 42]

В 2017 році в структурі капіталу АТ «Альфа-Банк» найбільшу питому вагу займав статутний капітал, який становив 310,65 %. Частка емісійних різниць в 2017 році склали 18,89 %. Питома вага резервів та інших фондів АТ «Альфа-Банк» на кінець 2017 року склала 7,5 %. Резерви переоцінки банку в 2017 році склали 8,55 % від загальної структури капіталу банку. В загальній структурі власного частка непокритого збитку АТ «Альфа-Банк» в 2017 році склала 245,56 %.

В 2018 році питома вага статутного капіталу в загальній структурі активів АТ «Альфа-Банк» суттєво зменшилася, в порівнянні з 2017 роком, а саме на 69,04 відсоткових пункти та склала 241,6 %. Питома вага емісійних

різниць банку в 2018 році, в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, зменшилася на 4,19 відсоткових пункти та склала 14,67 % від загальної структури активів. Частка резервів та інших фондів банку в 2018 році, в порівнянні з 2017 роком зменшилася на 0,48 відсоткових пункти і склала 7,02 %. Питома вага резервів переоцінки АТ «Альфа-Банк» в 2018 році суттєво зменшилася, по відношенню до 2017 року, а саме на 8,32 відсоткових пункти та склала 0,22 %. Питома вага непокритого збитку у загальній структурі власного капіталу банку в 2018 році склала 163,52 %, що на 82,04 відсоткових пункти менше, ніж за аналогічний період 2017 року.

В 2019 році найбільшу частку в структурі власного капіталу АТ «Альфа-Банк» склав статутний капітал банку, а саме 350,48 %, що на 108,87 відсоткових пункти більше ніж за аналогічний період 2018 року. Частка емісійних різниць банку в 2019 році суттєво збільшилася, в порівнянні з 2018 роком, а саме на 14,21 відсоткових пункти та склала 28,89 %. Питома вага резервів та інших фондів АТ «Альфа-Банк» в 2019 році збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 7,97 відсоткових пункти та склала 14,99 %. Частка резервів переоцінки банку в 2019 році зросла, в порівнянні з 2018 роком, на 1,58 відсоткових пункти та склала 1,80 %. Питома вага непокритого збитку АТ «Альфа-Банк» в 2019 році склала 296,15 % та збільшилася, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року на 132,63 відсоткових пункти.

В таблиці 2.9 відображено динаміку капіталу АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках.

В 2017 році статутний капітал АТ «Альфа-Банк» склав 12179756 тис. грн. Емісійні різниці банку на кінець 2017 року склали 739629 тис. грн. Інший додатковий капітал банку протягом 2017-2019 років мав незмінне значення та склав 1 тис. грн. Резерви та інші фонди банку в 2017 році склали 294048 тис. грн. Сума резервів переоцінки банку склала 335144 тис. грн. В 2017 році АТ «Альфа-Банк» мав непокритий збиток, який склав 9627839 тис. грн.

Загальна вартість власного капіталу банку в 2017 році склала 3920739 тис. грн.

Таблиця 2.9 – Динаміка власного капіталу АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки*

Показник	Станом на			Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення) у %	
	01.01.2018 р., тис. грн	01.01.2019 р., тис. грн	01.01.2020 р., тис. грн	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
	Статутний капітал	12179756	12179756	28726248	0	16546492	0,00
Емісійні різниці	739629	739629	2367571	0	1627942	0,00	220,10
Інший додатковий капітал	1	1	1	0	0	0,00	0,00
Резервні та інші фонди банку	294048	353769	1228426	59721	874657	20,31	247,24
Резерви переоцінки	335144	11272	147631	-323872	136359	-96,64	1209,71
Нерозподілений прибуток/непокритий збиток	-9627839	-8243339	-24273528	-1384500	16030189	-14,38	194,46
Усього власного капіталу	3920739	5041088	8196348	1120349	3155260	28,57	62,59

* – побудовано та пораховано за даними [31, 41, 42]

В 2018 році статутний капітал банку залишився на рівні 2017 року, та склав 12179756 тис. грн. Емісійні різниці банку в 2018 році також залишилися на рівні 2017 року та склали 739629 тис. грн. Інший додатковий капітал банку в 2018 році, не змінився по відношенню до аналогічного періоду 2017 року та склав 1 тис. грн. Резерви та інші фонди АТ «Альфа-Банк» в 2018 році збільшилися на 59721 тис. грн або на 20,31 %, в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року та склали 353769 тис. грн. В 2018 році резерви переоцінки банку зменшилися, в порівнянні з 2017 роком, на 323872 тис. грн або 96,64 % та склали 11272 тис. грн. В 2018 році непокритий збиток АТ «Альфа-Банк» зменшився на 1384500 тис. грн або 14,38 % і склав 8243339 тис. грн.

В 2019 році статутний капітал АТ «Альфа-Банк» суттєво збільшився, а саме на 16546492 тис. грн або 135,85 %, що пов'язано з приєднанням АТ «Укрсоцбанк». Відповідно, емісійні різниці банку в 2019 році також збільшилися на 1627942 тис. грн або 220,1 % та склали 2367571 тис. грн. Інший додатковий капітал банку, залишився на рівні 2017-2018 років та склав 1 тис. грн. Сума резервних та інших фондів банку в 2019 році збільшилася на 874657

тис. грн або 247,24 %. Резерви переоцінки банку в 2019 році збільшилися, в порівнянні з 2018 роком, на 136359 тис. грн або 1209,71 %. Сума нерозподіленого прибутку АТ «Альфа-Банк» в 2019 році збільшилася в порівнянні з 2018 роком, на 16030189 тис. грн або 194,46 %.

На рисунку 2.7 відображено динаміку власного капіталу АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках.

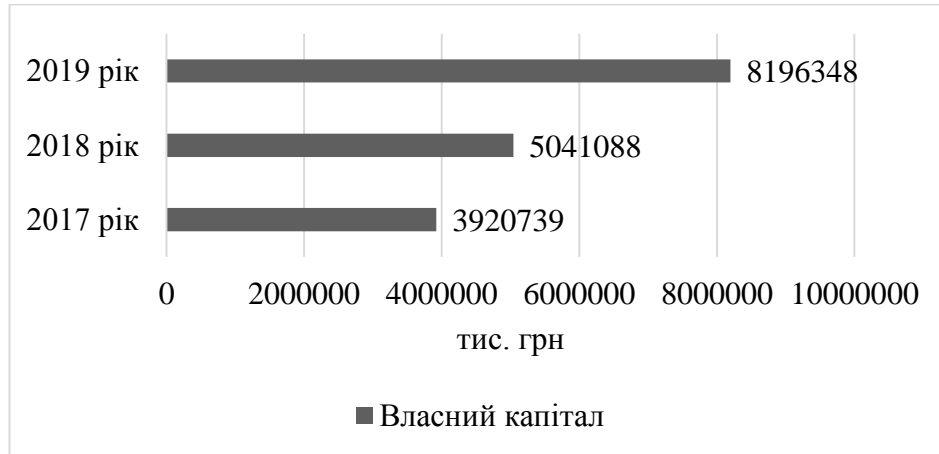

Рисунок 2.7 – Динаміка власного капіталу АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках, тис. грн*

* – побудовано за даними таблиці 2.9.

В 2017-2019 роках загальний обсяг власного капіталу АТ «Альфа-Банк» збільшувався. Станом на кінець 2017 року загальна вартість власного капіталу банку склала 3920739 тис. грн. В 2018 році власний капітал банку збільшився на 1120349 тис. грн або 28,57 % і склав 5041088 тис. грн. В 2019 році власний капітал АТ «Альфа-Банк» збільшився, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, на 3155260 тис. грн або 62,59 % та склав 8196348 тис. грн.

Таким чином на збільшення власного капіталу АТ «Альфа-Банк» вплинуло приєднання, в 2019 році, АТ «Укрсоцбанк» за рахунок збільшення статутного капіталу банку. Рішення про збільшення статутного капіталу було прийняте з метою конвертації акцій АТ «Укрсоцбанк» в акції АТ «Альфа-Банк» в рамках процедури реорганізації АТ «Укрсоцбанк».

Склад та динаміка фінансових результатів АТ «Альфа-Банк» наведено в таблиця 2.10.

Таблиця 2.10 – Склад та динаміка фінансових результатів АТ «Альфа-Банк» у 2017-2019 роках*

Показник	Станом на			Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	01.01.2018 р., тис. грн	01.01.2019 р., тис. грн	01.01.2020 р., тис. грн	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
	Процентні доходи	5486468	6866469	8382817	1380001	1516348	25,15
Процентні витрати	2785463	3088369	4275646	302906	1187277	10,87	38,44
Чистий процентні дохід / витрати	1375942	3778100	4107172	2402158	329072	174,58	8,71
Комісійні доходи	1685486	2669877	3752365	984391	1082488	58,40	40,54
Комісійні витрати	309543	415670	803671	106127	388001	34,29	93,34
Чистий комісійний дохід / витрати	1375942	2254206	2948695	878264	694489	63,83	30,81
Торговий результат	112309	418841	816428	306532	397587	272,94	94,93
Інші операційні доходи	1617738	1042344	1077379	-575394	35035	-35,57	3,36
Інші доходи	100915	225243	239602	124328	14359	123,20	6,37
Всього доходів	5992367	7718734	9189275	1726367	1470541	28,81	19,05
Відрахування до резервів	2154018	2221676	1632407	67658	-589269	3,14	-26,52
Адміністративні та інші операційні витрати	3105154	3829634	5645705	724480	1816071	23,33	47,42
Всього витрат	5259172	6051310	7278112	792138	1226802	15,06	20,27
Прибуток / (збиток) до оподаткування	733196	1667425	1911163	934229	243738	127,42	14,62
Витрати на податок на прибуток	135980	357164	320007	221184	-37157	162,66	-10,40
Прибуток / (збиток)	597216	1310260	1591156	713044	280896	119,39	21,44

* – побудовано та пораховано за даними [31, 41, 42]

Доходи АТ «Альфа-Банк» в 2017 році склалися з процентних доходів в сумі – 5486468 тис. грн, комісійних доходів в сумі – 1685486 тис. грн, торгового результату в сумі – 112309 тис. грн, інших операційних доходів банку в сумі – 1617738 тис. грн. та інших доходів банку в сумі – 100915 тис.

грн. Всього сума чистих доходів банку в 2017 році склала 5992367 тис. грн. Витрати АТ «Альфа-Банк» в 2017 році склалися з відрахувань до резервів в сумі 2154018 тис. грн, адміністративних та інших операційних витрат банку – 3105154 тис. грн. Зальна сума витрат банку, в 2017 році, склала 5259172 тис. грн.

В 2018 році доходи АТ «Альфа-Банк» збільшилися в порівнянні з 2017 роком, на 1726367 тис. грн або 28,81 % та склали 7718734 тис. грн. Тоді як загальна сума витрат банку в 2018 році збільшилася, в порівнянні з 2017 роком лише на 792138 тис. грн або 15,06 % та склала 6051310 тис. грн. В 2018 році відбулося збільшення, в порівнянні з 2017 роком, чистих процентних доходів АТ «Альфа-Банк» на 2402158 тис. грн або 174,58 %. Їх сума в зазначеному році склала 3778100 тис. грн. Чисті комісійні доходи банку в 2018 році також збільшилися на 878264 тис. грн або 63,83 % та склали 2254206 тис. грн. Торгові результати банку в 2018 році збільшилися, в порівнянні з 2017 році, на 306532 тис. грн або 272,94 % та склали 418841 тис. грн. Інші операційні доходи АТ «Альфа-Банк» в 2018 році зменшилися на 575394 тис. грн або 35,57 % та склали 1042344 тис. грн.

Сума загальних витрат банку в 2018 році збільшилася, в порівнянні з 2017 роком, на 792138 тис. грн або 15,06 % та склала 6051310 тис. грн. Збільшенню загальних витрат АТ «Альфа-Банк» сприяло збільшення адміністративних та інших операційних витрат банку на 724480 тис. грн або 23,33 %. Їх сума в 2018 році склала 3829634 тис. грн. В 2018 році, в порівнянні з 2017 роком, збільшилися відрахування до резервів банку, на суму 67658 тис. грн або 3,14 % та склали 2221676 тис. грн.

В 2019 році доходи АТ «Альфа-Банк» збільшилися, в порівнянні з 2018 роком на 1470541 тис. грн або 19,05 % та склали 9189275 тис. грн. Збільшенню загальної суми доходів банку в 2019 році, сприяло збільшення чистих процентних доходів на 329072 тис. грн або 8,71 %. Їх сума склала 4107172 тис. грн. Чисті комісійні доходи АТ «Альфа-Банк» в 2019 році склали 2948695 тис. грн та збільшилися, в порівнянні з 2018 роком, на 694489 тис. грн або 30,81 %.

Торговельний результат в 2019 році збільшився на 397587 тис. грн або 94,93 % та склав 816428 тис. грн. Інші операційні доходи банку збільшилися на 35035 тис. грн або 3,36 % та склали 1077379 тис. грн. Загальний обсяг витрат АТ «Альфа-Банк» в 2019 році склав 7278112 тис. грн. Його сума збільшилася в порівнянні з 2018 роком на 1226802 тис. грн або 20,27 %. Збільшення витрат відбулося за рахунок збільшення адміністративних та інших операційних витрат банку на 1816071 тис. грн або 47,42 %. На рисунку 2.8 відображено динаміку доходів та витрат АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках.

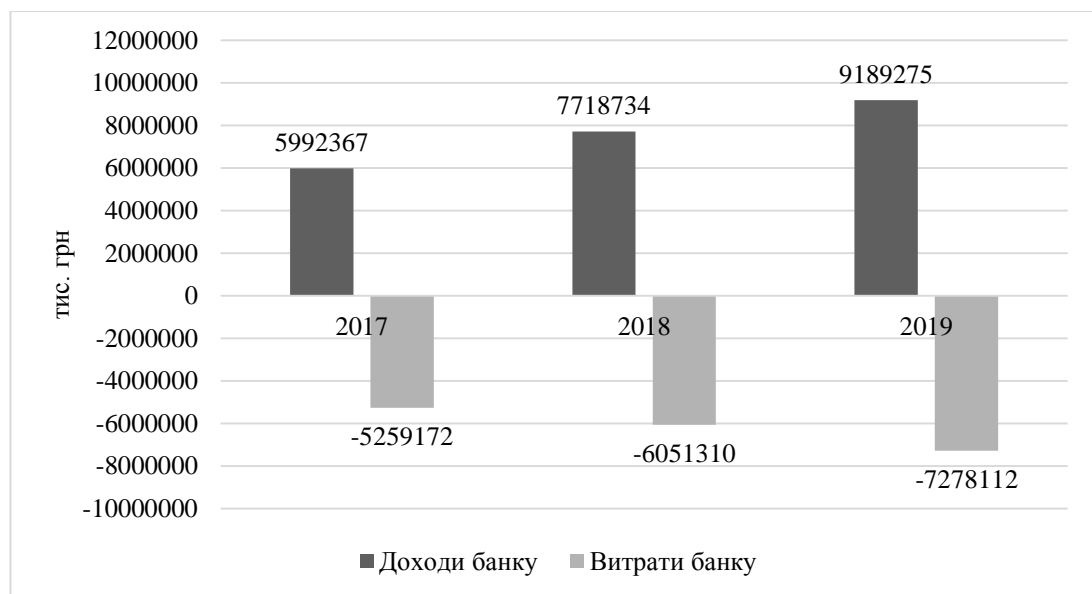

Рисунок 2.8 – Динаміка доходів та витрат АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках*

* – побудовано за даними таблиці 2.9.

Протягом аналізованого періоду діяльність АТ «Альфа-Банк» була прибутковою. Зокрема, в 2017 році розмір прибутку банку склав 597216 тис. грн. В 2018 році, отриманий прибуток банку збільшився, в порівнянні з 2017 роком на 713044 тис. грн або 119,39 % та склав 1310260 тис. грн. В 2019 році розмір прибутку АТ «Альфа банк» становив 1591156 тис. грн, що більше від аналогічного періоду 2018 року на 280896 тис. грн або 24,44 %. Динаміку прибутку АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роки представлено на рисунку 2.9.

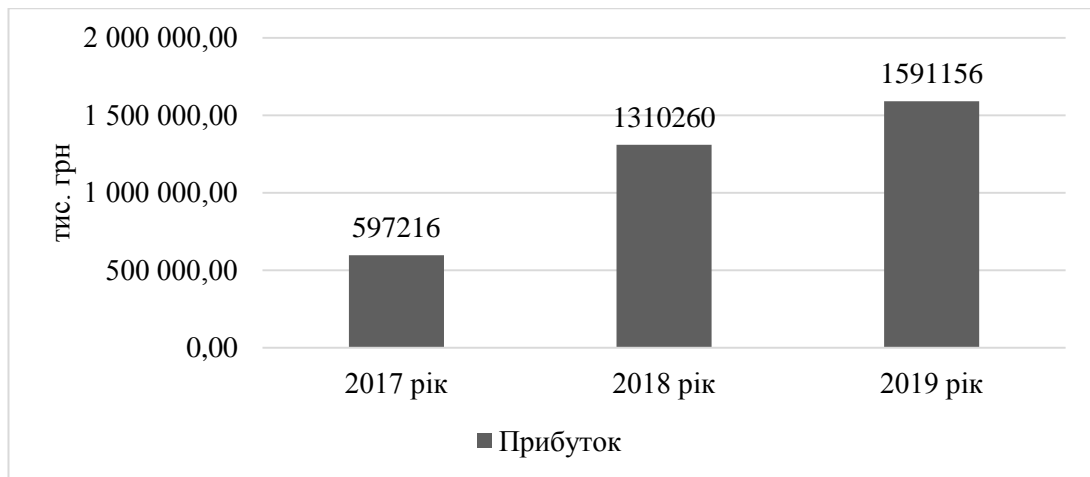

Рисунок 2.9 – Динаміка прибутку АТ «Альфа-Банк» за 2017-2019 роки, тис. грн*

* – побудовано за даними таблиці 2.9.

Загалом АТ «Альфа-Банк» в 2019 році покращив низку фінансових показників. Такому покращенню сприяло завершення процесу приєднання АТ «Укрсоцбанк», яке відбулося у жовтні 2019 року. Так, загальні активи об'єднаного банку у 2019 році збільшилися на 19 % до рівня 71590465 тис. грн. При цьому високоліквідні активи зросли у 2,5 рази, у тому числі за рахунок коштів у Національному банку України, обсяг яких станом на 1 січня 2020 року становив 2271000 тис. грн.

Обсяг портфеля цінних паперів банку в 2019 році зріс у 2,4 разу, до 15521000 тис грн. Портфель цінних паперів банку сформований облігаціями внутрішньої державної позики та депозитними сертифікатами Національного банку України.

Обсяг кредитного портфеля станом на 1 січня 2020 року сягнув близько 39200000 тис. грн, приріст за 2019 рік становив 21 %, або 6800000 тис. грн. Портфель кредитів фізичних осіб збільшився на 58,9 %, або 7265000 тис. грн, до обсягу 19597000 тис. грн. Обсяг кредитів юридичних осіб скоротився на 465000 тис. грн, або 2,3%, до 19602000 тис. грн. Статутний капітал АТ «Альфа-Банк» у результаті приєднання АТ «Укрсоцбанк» збільшився у 2,4 рази до 28726248 тис. грн.

3 Напрями удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк»

3.1 Аналіз та оцінка забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках

Діяльність АТ «Альфа-Банк» здійснюється на основі постійного нагляду з боку Національного банку України, який затверджує відповідні законодавчо-нормативні акти, які регулюють діяльність не лише АТ «Альфа-Банк», а й в цілому банківської системи України.

У вітчизняній практиці для аналізу ефективності діяльності банків застосовується система економічних нормативів. Тому, для забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» та захисту інтересів вкладників банку, кредиторів Національний банк України зобов'язує банки виконувати затверджені економічні нормативи.

Національним банком України затверджено «Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [25], де наведено економічні нормативи, які є обов'язковими до виконання всіма банківськими установами України.

При виборі показників оцінки, які характеризують стан фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк», варто виокремити ті показники, які відображають його фінансову стійкість та стабільність. Тому в таблиці 2.11, нами здійснено аналіз виконання банком, затверджених Національним банком України, економічних нормативів за 2017-2019 роки. Проведений аналіз дає змогу справедливо оцінити фінансовий стан АТ «Альфа-Банк», а також врахувати всі можливі загрози та ризики, на які наражається банк під час здійснення фінансово-господарської діяльності.

Таблиця 2.11 – Аналіз виконання економічних нормативів АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках*

Показник	Нормативне значення	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Приріст (зменшення) (+, -), %	
					2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Регулятивний капітал (Н1), млн грн	не менше 200 млн грн	4401709	5744124	8342678	1342415	2598554
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), %	не менше 10 %	11,45	13,63	15,77	2,18	2,14
Норматив достатності основного капіталу (Н3), %	не менше 7 %	Введено з 1 січня 2019 р.		11,23	–	–
Норматив миттєвої ліквідності (Н4), %	не менше 20 %	57,84	77,75	не розраховуються з 02.09.2019 р.	19,91	–
Норматив поточної ліквідності (Н5), %	не менше 40 %	77,29	61,70		-15,59	–
Норматив короткострокової ліквідності (Н6), %	не менше 60 %	75,43	69,20	79,25	-6,23	10,05
Норматив максимального розміру кредитного ризику на 1 контрагента (Н7), %	не більше 25 %	42,87	33,46	14,35	-9,41	-19,11
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	не більше 8-кратного розміру Н1	362,92	242,63	77,32	-120,29	-165,31
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), %	не більше 25 %	9,71	0,45	14,58	-9,26	14,13
Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11), %	не більше 15 %	0,00	0,00	0,02	0	0,02
Норматив загальної суми інвестування (Н12), %	не більше 60 %	0,00	0,00	0,03	0	0,03
Норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції (Л13-1), %	не більше 5%	51,7394	3,3033	0,2598	-48,43	-3,04
Норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції (Л13-2), %	не більше 5 %	7,5406	2,6532	1,6232	-4,88	-1,03

* – побудовано та пораховано автором на основі [36]

Норматив регулятивного капіталу (Н1) АТ «Альфа-Банк» станом на кінець 2017 року склав 4401709 млн грн, при граничному значенні, встановленому Національним банком України у розмірі 200 млн грн. На кінець 2018 року норматив регулятивного капіталу банку (Н1) склав 5744124 млн грн, та збільшився, в порівнянні з 2017 роком на 1342415 млн грн. В 2019 році норматив регулятивного капіталу банку збільшився, в порівнянні з 2017 роком на 2598554 млн грн та склав 8342678 млн грн. В результаті проведеної оцінки стійкості банку, можна зробити висновки, що, регулятивний капітал АТ «Альфа-Банк» станом на кінець 2017-2019 років залишався в розмірах, що вимагається «Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні» №368, від 28.08.2001 [25].

Станом на кінець 2017 року норматив адекватності регулятивного капіталу АТ «Альфа-Банк» становив 11,45 %. На кінець 2018 року норматив адекватності регулятивного капіталу банку, збільшився на 2,18 відсоткових пункти та становив 13,63 %. В 2019 році зазначений показник збільшився, в порівнянні з 2018 роком на 2,14 відсоткових пункти та склав 15,77 %. Норматив адекватності регулятивного капіталу протягом 2017-2018 років був в межах нормативного значення, що свідчить про спроможність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру.

Норматив достатності основного капіталу введено з 1 січня 2019 року. Відповідно в 2017-2018 роках зазначений норматив не розраховувався. На кінець 2019 року значення нормативу склало 11,23 %, що в межах рекомендованого значення.

АТ «Альфа-Банк» забезпечував за 2017-2018 роки високий фактичний понаднормативний рівень коефіцієнтів миттєвої ліквідності та поточної ліквідності. В 2018 році норматив миттєвої ліквідності збільшився, в порівнянні з 2017 роком, на 19,91 відсоткових пункти та склав 77,75 %, що

свідчить про високий ступінь покриття короткострокових пасивів оборотними активами банку.

Норматив поточної ліквідності банку в 2017-2018 роках знаходиться в розмірах рекомендованого нормативного значення. Проте в 2018 році простежується тенденція до зниження даного показника, в порівнянні з 2017 роком, на 15,59 відсоткових пункти. Починаючи з 2 вересня 2019 року, відповідно до Інструкції НБУ, нормативи миттєвої та поточної ліквідності не розраховуються.

Норматив короткострокової ліквідності в 2017 році, також знаходився в межах нормативного значення та склав 75,43 %. В 2018 році норматив короткострокової ліквідності зменшився в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, на 6,23 відсоткових пункти і становив 69,20 %. В 2019 році даний показник збільшився, в порівнянні з 2018 роком, на 10,05 відсоткових пункти та склав 79,25 %. Така ситуація свідчить про ефективне управління активами банку.

Слід відмітити, що АТ «Альфа-Банк» поступово зменшує нормативи кредитного ризику, які в 2017-2018 роках перевищували встановлене нормативне значення. Так максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента в 2017 році становив 42,87 %. В 2018 році зазначений показник зменшився, по відношенню до 2017 року, на 9,41 відсоткових пункти та склав 33,46 %. В 2019 році максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента зменшився на 19,11 відсоткових пункти та досяг розміру рекомендованого значення, і склав 14,35 %.

Водночас, спостерігається стійке зменшення нормативу Н8, що пов'язано зі зменшенням суми всіх кредитних ризиків. Даний показник встановлюється для обмеження концентрації кредитного ризику за окремими контрагентами чи групою пов'язаних контрагентів. Великим вважають кредитний ризик, якщо сума вимог банку до одного контрагента становить 10 % або більше регулятивного капіталу банку. Протягом 2018 року великі кредитні ризики зменшилися на 120,29 відсоткових пункти та склали 242,63

%. В 2019 році даний показник зменшився, в порівнянні з 2018 роком на 165,31 відсоткових пункти та склав 77,32 %, це означає що банк диверсифікує кредитні кошти чим зменшує ризики.

АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках виконує норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, його значення, станом на кінець 2017 року, становило 9,71 %. В 2018 році даний показник зменшився на 9,26 відсоткових пункти та склав 0,45 %. Отже, АТ «Альфа-Банк» знижує ризики від операцій з інсайдерами, тим самим зменшуючи їх вплив на діяльність банку. В 2019 році норматив збільшився на 14,13 відсоткових пункти та склав 14,58 %, що свідчить про підвищення кредитного ризику. Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительства, наданих одному інсайдеру, встановлюється для обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку.

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою в 2017-2018 роках був на рівні нуля. В 2019 році даний показник збільшився та склав 0,02%, тоді як рекомендоване значення встановлено на рівні не вище 15 %.

Норматив загальної суми інвестування в 2017-2018 роках також мав нульове значення. Тоді як в 2019 році зріс, та склав 0,03 %.

Нормативи ризику загальної довгої та короткої відкритої валютної позиції в 2017 році суттєво перевищував нормативне значення. В 2018 році рівень зазначених показників знизився та становив відповідно 3,033 % та 2,6532 %, що в межах норми. В 2019 році нормативи ризику загальної довгої та короткої відкритої валютної позиції також перебували на рівні рекомендованого Національним банком значення.

На основі проведеного дослідження, ми дійшли висновку, що АТ «Альфа-Банк» дотримується рекомендованих значень нормативів встановлених НБУ. Проте, для підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» необхідно знизити кількість сумнівних кредитів та кредитів з затримками виплат, урегулювати рівень отриманих та виданих

міжбанківських кредитів (зменшити об'єм виданих кредитів) та зменшити рівень витрат банку або збільшити рівень доходів, тим самим підвищити ефективність роботи банку.

Починаючи з 2018 року Національний банк України розпочав проведення оцінки стійкості банків, а відповідно і його фінансової безпеки, на основі проведення стрес-тестування для окремо визначеного банку.

У процесі стрес-тестування визначаються оціночні показники фінансової звітності банку (балансу та звіту про прибутки і збитки) та необхідний рівень капіталу на три роки після звітної дати за базовим та несприятливим макроекономічними сценаріями [48]. За результатами оцінки стійкості на основі стрес-тестування НБУ визначає необхідний рівень нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу банку (Н2) та нормативу достатності основного капіталу (Н3) [48].

В таблиці 2.12 наведено результати оцінки стійкості АТ «Альфа-Банк» та АТ «Укрсоцбанк» на основі стрес-тестування, відповідно до Положення «Про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України», затвердженим постановою Правління Національного банку України, від 22.12.2017 р. № 141 [39].

Таблиця 2.12 – Результати прогнозування стійкості АТ «Альфа-Банк» та АТ «Укрсоцбанк» на основі стрес-тестування за даними 2018 року*

Банк	ОК, млн грн			РК, млн грн			Н2, %			Н3, %		
	прогнозний рік			прогнозний рік			прогнозний рік			прогнозний рік		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
За базовим макроекономічним сценарієм												
АТ «Альфа-Банк»	5460	8245	11013	6956	9483	11950	16,7	22,4	28,4	13,1	19,5	26,2
АТ «Укрсоцбанк»	1079	469	-297	1704	930	-305	12,5	7,0	-2,4	7,9	3,5	-2,4
За несприятливим макроекономічним сценарієм												
АТ «Альфа-Банк»	1553	2443	4759	3106	4064	6026	7,0	8,9	13,0	3,5	5,3	10,3
АТ «Укрсоцбанк»	-2899	-3574	-4319	-2907	-3582	-4328	-24,6	-30,4	-38,9	-24,5	-30,4	-38,8
Необхідний рівень нормативів та потреби в капіталі												
АТ «Альфа-Банк»	–	1295	1487	–	897	1254	10	18	14,8	7	18	14,8
АТ «Укрсоцбанк»	603	–	–	571	–	–	53,0	–	–	51,8	–	–

* – побудовано автором на основі [40]

В АТ «Альфа-Банк» потреби в капіталі за підсумками стрес-тесту не виявлено. Проте, з урахуванням ефекту від приєднання до банку АТ «Укрсоцбанк», необхідний рівень нормативу достатності регулятивного капіталу (Н2) та нормативу основного капіталу (Н3) в АТ «Альфа-Банк» як банку- правонаступника АТ «Укрсоцбанк» становить 18 %. Водночас з урахуванням вжитих заходів, оновлений необхідний показник нормативу достатності регулятивного капіталу та нормативу основного капіталу – 14,8%.

Відповідно до звітності АТ «Альфа-Банк», на кінець 2019 року його показник нормативу достатності регулятивного капіталу становив 15,77 %, а нормативу основного капіталу – 11,23 %.

Оцінка стійкості та прогнозованих показників базувалася на таких макроекономічних припущеннях НБУ щодо курсу на кінець 2019 року: для базового сценарію – 30 грн/дол, для несприятливого сценарію – 37 грн/дол.

Щодо АТ «Укрсоцбанк», то за результатами стрес-тесту його потреба в докапіталізації була на рівні 1,2 млн грн. Водночас з урахуванням здійснених заходів вона знизилася до нуля. Тобто АТ «Альфа-банк» покрити дефіцит капіталу на 4,9 млрд грн, який був в АТ «Укрсоцбанк».

В результаті проведених заходів АТ «Альфа-Банк» виконано всі вимоги щодо докапіталізації банку та виконання економічних нормативів затверджених НБУ. Проте за вимогою Національного банку України, АТ «Альфа-Банк» до кінця 2020 року, необхідно сформувати буфер консервації капіталу в розмірі 0,625 %. А також, згідно з вимогою, збільшувати даний буфер щорічно до 2,5 % з 1 січня 2023 року.

Отже, з проведеного аналізу, можна зробити висновки, що АТ «Альфа-Банк» виконує вимоги Національного банку України щодо всіх затверджених економічних нормативів. З цього випливає, що рівень фінансової безпеки банку знаходиться на високому рівні, так як всі нормативи знаходяться в межах нормативних значень.

3.2 Розробка рекомендацій щодо покращення механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» на основі врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз

Для того, щоб розробити рекомендації щодо покращення механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» на основі впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, в попередньому розділі дипломної роботи нами було здійснено аналіз фінансової звітності банку та оцінку виконання ним економічних нормативів затверджених Національним банком України. Оцінка фінансово-економічних показників діяльності АТ «Альфа-Банк» показала їх висхідний розвиток. Так в діяльності банку, впродовж 2017-2019 років спостерігається наявність чистого прибутку, збільшення власного капіталу та активів.

В цілому можемо охарактеризувати перебування АТ «Альфа-Банк» впродовж аналізованого періоду на фазі забезпечення фінансової безпеки. Проте незважаючи на стабільне зростання чистого прибутку банку, власних коштів та інших фінансових показників, діяльність банку піддається впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Відповідно процес формування механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» є комплексним і має враховувати вплив загроз на мікро- і макрорівнях, що, у свою чергу, визначають ефективність діяльності банку загалом.

Але для того, щоб мінімізувати вплив загроз на діяльність банку, недостатньо лише знати про них. Загрози можна ідентифікувати, але не мати можливості їх нейтралізувати, і тому неминучим результатом є отримання збитків. Саме тому загрози внутрішнього середовища діяльності банку, такою ж мірою як і загрози зовнішнього середовища діяльності банку вивчаються та оцінюються в процесі ситуаційного аналізу та вивчаються заходи щодо їх мінімізації чи нейтралізації.

В процесі визначення рівня загроз фінансовій безпеці АТ «Альфа-Банк» слід врахувати, що найбільш суттєві загрози виникають, коли негативний розвиток ситуації у зовнішньому середовищі банку накладається на слабкі сторони самого механізму забезпечення фінансової безпеки банку, тобто у такому разі має місце кумулятивний ефект. Найбільші потенційні можливості забезпечення належного рівня фінансової безпеки банку стають результатом наявності і сукупної дії позитивних чинників зовнішнього середовища і сильних сторін самого механізму забезпечення безпеки [57].

На основі проведеного дослідження в попередніх розділах дипломної роботи, нами було визначено що до основних внутрішніх та зовнішніх загроз, які впливають на фінансову безпеку банківської системи України, а відповідно і АТ «Альфа-Банк» належать: структурні дисбаланси між попитом і пропозицією на кредитні ресурси банків; дефіцит залучення коштів для формування ресурсної бази банків; оцінювання реальної якості активів на балансі українських банків; капіталізація банків до рівня міжнародних та національних стандартів; питання покращення бізнес-клімату для подолання структурних проблем задля довгострокового розвитку вітчизняної банківської системи; проблеми реформування законодавства про банкрутство боржників; проблеми реформування системи примусового стягнення заборгованості, відчуження та реалізації заставного майна [8, с. 40].

В результаті ранжування зазначених загроз, визначено, що основними загрозами зовнішнього середовища впливу на діяльність АТ «Альфа-Банк» є:

– глобальні або локальні фінансові кризи. Фінансово-господарська діяльність АТ «Альфа-Банк» протягом аналізованого періоду 2017-2019 років визначалася значним відтоком грошей, зниженням довіри населення до діяльності банку великою кількістю грошей поза банками, низьким рівнем капіталізації банку. Щодо рівня капіталізації банку, то частка власного капіталу фінансової установи в загальній структурі пасивів АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 року становила від 8,6 % до 12,92 %. Данні показники свідчать про недокапіталізацію фінансової установи;

– падіння попиту на кредити й банківські послуги, що є наслідком скорочення темпів розвитку вітчизняної економіки. Це вплинуло на рівень прибутковості банківської системи загалом, а також на рівень прибутковості АТ «Альфа-Банк». Так в 2016 році банк отримав збиток, а лише в 2017-2019 роках банк отримав прибуток, який поступово збільшувався;

– рівень недовіри з боку юридичних та фізичних осіб до банківської системи загалом та до діяльності АТ «Альфа-Банк», зокрема, що призвело до вилучення великих за обсягом коштів з фінансової установи, скорочення нових вкладів. Протягом аналізованого періоду АТ «Альфа-Банк» наростив клієнтську базу, проте, частка коштів клієнтів зросла протягом 2018 року лише на 3,81 %, тоді як в 2019 році їх частка знизилася на 1,13 %;

– обсяги рефінансування й розмір облікової ставки. Підвищення облікової ставки НБУ протягом 2018-2019 років з 16 % до 18 % призвело до зменшення попиту АТ «Альфа-Банк» на позички рефінансування та спричинило скорочення залишків коштів банку на його коррахунках у центральному банку. Протягом 2018-2019 років кошти АТ «Альфа-Банк» скоротилися з 14805981 тис. грн в 2017 році до 3234967 тис. грн або на 11571014 тис. грн. В результаті чого скоротилися надлишкові резерви фінансової установи, а відповідно і можливість банку надавати позички. Таким чином, рівень фінансової безпеки знижується через здорожчання позичок рефінансування;

– низький рівень інвестиційної активності в країні, а відповідно і брак інвестиційних коштів. Зазначені загрози уповільнює темпи розвитку не тільки АТ «Альфа-Банк», банківської системи та економіки країни загалом. Брак інвестиційних коштів обумовлює низький попит на банківські послуги і гальмує розвиток фінансової установи. В результаті чого АТ «Альфа-Банк» недоотримав протягом 2017-2019 років, значну частину прибутку.

В результаті ранжування внутрішніх загроз, які впливають на фінансову безпеку банківської системи України, визначено, основні з них які впливають на безпеку АТ «Альфа-Банк», а саме:

– помилковості в стратегічному плануванні і прогнозуванні. Зазначений фактор впливає на порушення концепції стійкого розвитку АТ «Альфа-Банк», що проявляється у невірному визначенні напрямів діяльності фінансової установи в довгостроковій перспективі. Не правильно визначена стратегія банку призводить до зменшення отриманого банком прибутку або збитку, що в свою чергу впливає на фінансову стійкість банківської установи та фінансову безпеку;

– нераціональне використання потенціалу банку, полягає в неефективному використанні трудових, інтелектуальних, фінансових та інших ресурсів, що не дає змогу банківській установі максимізувати обсяг фінансових послуг, і в свою чергу позначається на рівні прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості взагалі [29, с. 190];

– низький рівень прибутковості активів, виникає внаслідок їх неефективного розміщення чи використання. Діяльність АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках характеризувалася, в порівнянні з банками-конкурентами, низьким рівнем кредитних операцій банку, значною частка «непрацюючих активів» (більше 20 %), великою часткою ризикових кредитів (більше 15 %), високими цінами на банківські послуги, неефективні адміністративні витрати та витрати на розробку банківських продуктів [29, с. 191];

– недосконала кредитна політика. В 2017-2019 роках кредити та заборгованість клієнтів АТ «Альфа-Банк» зростають за рахунок простроченої заборгованості, а саме з 28223618 тис. грн в 2017 році до 39199682 тис. грн в 2019 році. Недосконала кредитна політика банку призвела до значної кількості прострочених кредитів, що призводить до виникнення проблем з платоспроможністю та ліквідністю, погіршення репутації АТ «Альфа-Банк». Крім того, додатковим тягарем є додаткові витрати фінансової установи, які виникають внаслідок операцій, пов'язаних з вимогами щодо повернення кредиту, частина активів банку заморожується у формі непродуктивних. В даному випадку потрібно АТ «Альфа-Банк» потрібно оцінити витрати

пов'язані з вимогами щодо повернення кредиту та втратами від неповернення кредитів;

– недосконала оцінка кредитних ризиків, яка проявляється через зростання рівня простроченої кредиторської заборгованості, що в свою чергу призводить до збільшення рівня безнадійних кредитів. АТ «Альфа-Банк» несе щорічно значні втрати від недосконалої оцінки фінансових ризиків та вимушений закладати частку цих ризиків у відсоткові ставки, в наслідок чого кредитні продукти стають менш привабливими та досяжними для клієнтів [29, с. 91].

В результаті проведеного дослідження нами було сформовано етапи механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» на основі врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз (рисунок 2.10).

В загальному вигляді структура механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» може бути подана як ряд етапів, що у своїй сукупності утворюють комплексну систему функціональних зв'язків між об'єктами, суб'єктами та іншими складовими процесу забезпечення фінансової безпеки з врахуванням можливих загроз і може використовуватись для досягнення забезпечення ефективної та стабільної діяльності банку.

Запропоновані етапи механізму забезпечення фінансової безпеки банку можуть використовуватися АТ «Альфа-Банк» для оцінки інтенсивності впливу дестабілізуючих факторів на стан фінансової безпеки з метою спрямування їх економічного розвитку на безпечний рівень. Впровадження побудованого за такою схемою механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» в кінцевому підсумку призведе до забезпечення стабільності, надійності та економічного розвитку а комплексний підхід до визначення, аналізу і оцінки загроз фінансовій безпеці банківської установи дозволить підвищити якість управління досягненням її належного рівня, а відтак – стимулюватиме повноцінне використання позитивних чинників її забезпечення і убезпечить банк від численних негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Рисунок 3.3 – Етапи механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» на основі врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз*

* – запропоновано автором на основі [8, 29, 57]

На основі запропонованих етапів механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» з врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, можемо прослідкувати всі можливі варіанти використання сильних сторін і можливостей в розробці стратегій забезпечення фінансової стійкості банку, а також виокремити чинники впливу на діяльність банку.

Забезпечення фінансової безпеки банківської установи, зокрема АТ «Альфа-Банк» має базуватися і на розробці фінансовою установою власних підходів до аналізу, оцінки та забезпечення своєї фінансової безпеки, які мають окреслювати обґрунтовані способи і інструменти підвищення рівня безпеки, а також способи їх застосування. Зазначені дії мають гуртуватися на виборі стратегічних альтернатив управління і підготовки відповідних напрямів забезпечення фінансової безпеки банку, запобігання, нейтралізації правопорушенням та ризикам банківської діяльності.

Крім того, для забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» значну увагу необхідно приділяти навчанню та підвищенню кваліфікації персоналу установи. Під час навчання, потрібно зосередити увагу на основних моментах врахування загроз та ризиків установи, шляхом проведення семінарів із залученням відповідних фахівців, а також виокремлення негативних наслідків для діяльності банку загалом, і окремого працівника зокрема.

Для достеменного аналізу внутрішнього середовища функціонування банку слід формувати базу даних (на основі статистичної й іншої інформації) контролінгу фінансової установи, що включала б результати їх комплаєнс-контролю.

Крім того, необхідно розширювати і функціонал аналітики фінансової безпеки банку за предметною сферою з урахуванням змін внутрішнього і зовнішнього середовищ функціонування АТ «Альфа-Банк». Виокремлювати необхідності визначення ймовірності зниження рівня фінансової безпеки банку з врахуванням виникнення кризових ситуацій в банківській системі України, їх причин і масштабів, а також їх вплив на діяльність установи.

При розробці механізму забезпечення фінансової безпеки банку необхідною умовою є врахування пропозиції кількох сценаріїв розвитку подій при негативному впливі того чи іншого ризику та недопущення неоднозначного тлумачення аналітичних викладок.

Процес забезпечення фінансової безпеки банку вимагає здійснення інформаційно-аналітичної роботи, результати якої є необхідною умовою для моніторингу, оцінювання рівня та аналізу факторів, що впливають на рівень його фінансової безпеки [44, с. 137]. Для реалізації цього процесу в діяльності АТ «Альфа-Банк» доцільним є використання бенчмаркінгу. Бенчмаркінг є інструментом забезпечення фінансової безпеки банку, який ґрунтується на порівняльному аналізі рівня фінансової безпеки одного банку з іншими, більш успішними, з наступною метою: визначити кращі результати; проаналізувати власну роботу; виявити недоліки у функціонуванні; усунути слабкі місця [45, с. 429].

Основна мета бенчмаркінгу полягає у виявленні негативних відхилень у значеннях порівнюваних показників і причин таких відхилень та розробці пропозицій щодо їх ліквідації [45]. Існує чимало причин, з яких АТ «Альфа-Банк» доцільно застосовувати бенчмаркінг у пошуках еталонів для підвищення рівня його фінансової безпеки. На сьогодні в діяльності банку виокремлено ряд труднощів. По-перше, існує безперервна потреба в пошуку більш досконалих методів забезпечення фінансової безпеки банку. По-друге, необхідно збирати інформацію про передовий досвід щодо нейтралізації загроз та забезпеченні фінансової безпеки банків-конкурентів, належним образом її трансформувати і застосовувати в масштабах діяльності АТ «Альфа-Банк». Бенчмаркінг дозволяє вирішувати зазначені проблеми найбільш систематично. Однак подібне порівняння може і повинне використовуватися не тільки між банками-конкурентами, а й усередині самої банківської установи, відділень банку, що дозволяє вважати бенчмаркінг методом безперервного вдосконалення діяльності будь-якого виду і рівня шляхом еталонного порівняння.

Таким чином, на основі проведеного дослідження, ми дійшли висновків, що для підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» необхідно вжити наступні заходи, а саме:

– максимізувати прибуток шляхом збільшення доходів та зменшення витрат банку. Для збільшення доходів фінансової установи необхідно збільшити розмір процентного доходу банку, шляхом залучення більшої кількості позичальників з гарною репутацією та стабільним фінансовим станом. Також банку необхідно нарощувати свій кредитний потенціал за рахунок збільшення обсягу ресурсів, що залучаються. Для покращення ліквідності банківської установи необхідно змінити питому вагу доходних активів в загальній структурі банку та мінімізувати частку непрацюючих активів. Для зниження рівня витрат АТ «Альфа-Банк» необхідно залучати більш дешеві ресурси на постійній основі, а для цього потрібно покращувати взаємодію банку з юридичними особами;

– нарощувати власні кошти банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку, його інвестиційного потенціалу і покращувати рівень фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк». Зазначені заходи сприятимуть забезпеченню фінансової незалежності та стійкості банку, стимулюватимуть залучення іноземних інвестицій. Для забезпечення фінансової стійкості банку необхідно раціонально розміщувати та ефективно використовувати кошти банку. Зазначені заходи дозволять АТ «Альфа-Банк» позбавитися суперечностей між ліквідністю, надійністю та прибутковістю банку;

– формувати достатні страхові резерви та резервні фонди. На сьогодні, основною причиною банкрутства провідних банків України є неповернення виданих кредитів. Так формування резервних фондів АТ «Альфа-Банк» убезпечити банк від зазначених ризиків та сприятиме зміцненню надійності, стійкості та фінансової безпеки;

– застосовувати такі інструменти при забезпеченні фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк», які дозволяють як мінімізувати вплив внутрішніх і

зовнішніх загроз, так і одержувати додатковий прибуток: ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою та інші форми діяльності;

- поліпшити якість активів АТ «Альфа-Банк», шляхом їх диверсифікації;

- запровадити підрозділ «Аналітичний центр ризик-менеджменту та фінансової безпеки», який повинен об'єднати зусилля підрозділів АТ «Альфа-Банк», що займаються дослідженням, профілактикою, аналізом ризиків шляхом формування завдань за оцінкою, контролем, підтвердженням допущень, зроблених на основі аналізу операцій, сформованих у формі математичних рядів, подальшої ініціації перевірок і бек-тестування зроблених допущень і прогнозів, розробка управлінських рішень по вдосконаленню безпеки операцій і мінімізації ризиків на основі одержаних в ході перевірок даних.

Доцільно рекомендувати АТ «Альфа-Банк» використовувати досвід передових українських банків в сфері забезпечення стійкості через ефективно діючу систему фінансової безпеки.

Висновки

У дипломній роботі вирішене важливе наукове завдання з уточнення теоретичних засад, удосконалення науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з поліпшення механізму забезпечення фінансової безпеки банківську.

В першому розділі дипломної роботи, на основі узагальнення фахової літератури відображено взаємозв'язок між фінансовою безпекою банку та фінансовою безпекою держави, виокремлено роль та місце фінансової безпеки окремого банку в безпеці банківської системи України.

З'ясовуючи сутність поняття «фінансова безпека банку», нами систематизовано ряд трактувань, які виділяють різні науковці при тлумаченні цього поняття. На основі чого виокремлено ряд ключових підходів до визначення поняття «фінансова безпека банку», а саме: підхід побудований на захищеності фінансових інтересів банку та забезпеченні його фінансової стійкості, підхід побудований на збалансованості системи фінансових показників банку та забезпеченні стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз, підхід побудований на спроможність банку досягати поставлених цілей діяльності за умови оптимізації власних ресурсів та відповідного рівня прийнятого ризику, підхід побудований на комплексі управлінських заходів для забезпечення нормального функціонування банку, підхід побудований на рівні захищеності фінансових інтересів громадян.

Запропоновано авторське визначення поняття «фінансова безпека банку», під яким слід розуміти такий стан банку, який забезпечує здатність банку ефективно функціонувати під впливом загроз внутрішнього і зовнішнього середовища, при цьому забезпечуючи захищеність фінансових інтересів внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів.

З метою зниження або нейтралізації впливу деструктивних змін внутрішнього і зовнішнього середовища банківської діяльності, було

узагальнено основні види загроз фінансовій безпеці банку з розподілом їх на зовнішні та внутрішні.

На основі проведеного дослідження, в роботі, виокремлено поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки банку», під яким слід розміти – сукупність фінансових важелів, методів, інструментів здійснення впливу суб'єкта управління фінансовою безпекою банку на об'єкт управління, з врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, для забезпечення ефективної і стабільної діяльності установи в процесі досягнення поставлених цілей і завдань.

Структура механізму забезпечення фінансової безпеки банку складається з організаційних елементів та елементів реалізації. До організаційних компонентів механізму забезпечення фінансової безпеки банку віднесено: мету, завдання, принципи, функції, суб'єкти та об'єкти. Елементи реалізації механізму забезпечення безпеки банку розглядаються, з одного боку, як визначений порядок реалізації фінансової діяльності та окремих її напрямів, а з іншого, як сукупність важелів, форм, методів, інструментів використання ресурсів для підвищення результативності банківської діяльності.

В другому розділі дипломної роботи здійснено аналіз сучасного стану забезпечення фінансової безпеки банків України в 2015-2019 роках. Протягом аналізованого періоду кількість діючих банків в Україні невинно зменшувалася. Зокрема, з 117 банків, які функціонували в 2015 році, залишилося 75 діючих банків в 2019 році.

Обґрунтовано, що на рівень фінансової безпеки фінансових установ суттєво впливають основні показники діяльності банку. Тому, в роботі, здійснено аналіз загальних балансових показників банківської системи в Україні у 2015-2019 роках, а також показників рівня фінансової безпеки банківського сектору України. Протягом аналізованого періоду, спостерігається стійка тенденція до зростання частки простроченої заборгованості за кредитами банків. Співвідношення обсягу сукупних наданих

кредитів банками до обсягу залучених депозитів в аналізованому періоді, скорочується з 152,5 % до 102,6 %, що показує, вразливість банківських установ до кризових явищ. Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банківських установ України в 2015-2019 році, вказує на високий рівень залежності банків від закордонного капіталу. В 2015-2017 роках рентабельність активів банків мала від'ємне значення, що пов'язано з збитковою діяльністю банківської системи України. А починаючи з 2018 року рентабельність активів перевищила оптимальне значення та мала додатне значення, а саме 1,7 та 4,35 в 2018-2019 році відповідно.

Критичність рівня забезпечення фінансової безпеки банківської системи України було оцінено на основі економічних нормативів встановлених Національним банком України. Аналіз зазначених нормативів протягом 2015-2019 років, дозволив зробити висновки про відповідність поточного рівня фінансової безпеки допустимим нормам, що свідчить про її задовільний стан.

Дослідження дипломної роботи проводилось безпосередньо за результатами діяльності АТ «Альфа-Банк». АТ «Альфа-Банк» Україна є одним з найбільших українських комерційних банків із міжнародним капіталом. Банк належить до приватної інвестиційної холдингової компанії АВН Holdings SA з головним офісом у Люксембурзі. У вересні 2019 року до АТ «Альфа-Банк» було приєднано АТ «Укрсоцбанк» за спрощеною процедурою реорганізації. В результаті чого АТ «Альфа-Банк» було передано активи АТ «Укрсоцбанк» у розмірі 10115 млн грн, зобов'язання – у розмірі 8630 млн грн та капітал АТ «Укрсоцбанк» у розмірі 1484 млн грн.

Для здійснення оцінки фінансово-господарської діяльності АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках здійснено аналіз складу і структури активів банку.

Найбільшу частку в структурі активів АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках займали кредити та заборгованість клієнтів, а саме 28223618 тис. грн або 57,05 % в 2017 році, 32400033 тис. грн або 53,74 % в 2018 році та 39199682 тис. грн або 54,76 % в 2019 році. В 2017 році обсяг чистих активів банку становив 49472854 тис. грн. В 2018 році обсяг чистих активів АТ «Альфа-

Банк» збільшилася в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, на 10814348 тис. грн або 21,86 % та склав 60287202 тис. грн. В 2019 році абсолютне значення активів банку склало 71590465 тис. грн. Їх обсяг збільшився, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, на 11303263 тис. грн або 18,75 %.

У 2017-2019 роках найбільшу частку в структурі зобов'язань АТ «Альфа-Банк» займали кошти клієнтів банку, питома вага яких склала відповідно 90,81 %, 94,65 % та 93,51 % від загальної структури зобов'язань банку. В той час як загальна сума зобов'язань АТ «Альфа-Банк» становила 45552115 тис. грн в 2017 році, 55246115 тис. грн в 2018 році та 63394118 тис. грн в 2019 році.

В 2017-2019 роках в структурі власного капіталу АТ «Альфа-Банк» найбільшу питому вагу займав статутний капітал, який становив 310,65 % в 2017 році, 241,6 % в 2018 році, 350,48 % в 2019 році. На протязі 2017-2018 років статутний капітал банку становив 12179756 тис. грн. В 2019 році його сума суттєво збільшилася, а саме на 16546492 тис. грн або 135,85 % та склала 28726248 тис. грн, що пов'язано з приєднанням АТ «Укрсоцбанк».

Протягом аналізованого періоду діяльність АТ «Альфа-Банк» була прибутковою. Зокрема, в 2017 році розмір прибутку банку склав 597216 тис. грн, в 2018 році – 1310260 тис. грн, в 2019 році – 1591156 тис. грн.

В третьому розділі дипломної роботи здійснено аналіз та оцінка забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» в 2017-2019 роках на основі виконання встановлених Національним банком України економічних нормативів. На основі проведеного дослідження, ми дійшли висновку, що АТ «Альфа-Банк» дотримується рекомендованих значень нормативів встановлених НБУ. Проте, для підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» необхідно знизити кількість сумнівних кредитів та кредитів з затримками виплат, урегулювати рівень отриманих та виданих міжбанківських кредитів (зменшити об'єм виданих кредитів) та зменшити

рівень витрат банку або збільшити рівень доходів, тим самим підвищити ефективність роботи банку.

Для діагностики забезпечення фінансової безпеки банку, проведено оцінки стійкості АТ «Альфа-Банк» та АТ «Укрсоцбанк» на основі стрес-тестування. В АТ «Альфа-Банк» потреби в капіталі за підсумками стрес-тесту не виявлено. Проте, з урахуванням ефекту від приєднання АТ «Укрсоцбанк», необхідний рівень нормативу достатності регулятивного капіталу (Н2) та нормативу основного капіталу (Н3) в АТ «Альфа-Банк» як банку- правонаступника становить 18 %. Водночас з урахуванням вжитих заходів, оновлений необхідний показник нормативу достатності регулятивного капіталу та нормативу основного капіталу – 14,8%.

Доведено, що процес формування механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» є комплексним і має враховувати вплив загроз на мікро- і макрорівнях, що, у свою чергу, визначають ефективність діяльності банку загалом. На основі проведеного дослідження, було визначено що до основних внутрішніх та зовнішніх загроз, які впливають на фінансову безпеку банківської системи України, а відповідно і АТ «Альфа-Банк» відносяться: структурні дисбаланси між попитом і пропозицією на кредитні ресурси банків; дефіцит залучення коштів для формування ресурсної бази банків; оцінювання реальної якості активів на балансі українських банків; капіталізація банків до рівня міжнародних та національних стандартів; питання покращення бізнес-клімату для подолання структурних проблем задля довгострокового розвитку вітчизняної банківської системи; проблеми реформування законодавства про банкрутство боржників; проблеми реформування системи примусового стягнення заборгованості, відчуження та реалізації заставного майна.

Було сформовано етапи механізму забезпечення фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» на основі врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, які можуть використовуватися АТ «Альфа-Банк» для оцінки інтенсивності впливу дестабілізуючих факторів на стан фінансової безпеки з метою спрямування їх економічного розвитку на безпечний рівень.

Для підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк» необхідно вжити наступні заходи, а саме: максимізувати прибуток шляхом збільшення доходів та зменшення витрат банку; нарощувати власні кошти банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку, його інвестиційного потенціалу і покращувати рівень фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк»; формувати достатні страхові резерви та резервні фонди; застосовувати такі інструменти при забезпеченні фінансової безпеки АТ «Альфа-Банк», які дозволяють як мінімізувати вплив внутрішніх і зовнішніх загроз, так і одержувати додатковий прибуток: ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою та інші форми діяльності; поліпшити якість активів АТ «Альфа-Банк», шляхом їх диверсифікації.

Список використаної літератури

1. Алексеєнко Л. М. Інституційні імперативи забезпечення фінансової безпеки розвитку ринків капіталу та нерухомості / Л. М. Алексеєнко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип.1. – С. 181-185.
2. Антонєць М. П. Система забезпечення фінансової безпеки банківської установи / М. П. Антонєць, І. О. Доценко // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2020. – С. 24-26.
3. Антонєць М. П. Основні загрози забезпечення фінансової безпеки банку / І. О. Доценко, М. П. Антонєць // Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (6-7 листопада 2020 р., м. Хмельницький). – Хмельницький: ХНУ, 2020.
4. Артеменко Д. А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение, кредит» / Д. А. Артеменко. – Ростовн / Д, 1999. – 190 с.
5. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економічне прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7-32.
6. Барановський О. І. Інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки комерційного банку / О. І. Барановський, М. Р. Барилюк // Scientific Light. – 2017. – № 7. – С. 34-45.
7. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія в 2-х томах. Том 2. Безпека фінансових інститутів. – К.: УБС НБУ, 2014. – 716 с.

8. Барановський О. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2014. – №9. – С. 17-23.
9. Болгар Т. М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / Т. М. Болгар. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 22 с.
10. Вареник В. А. Проблеми формування фінансової безпеки в банках України / В. А. Вареник // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск 2. – С. 1030-1033.
11. Васильченко З. Деякі аспекти методологічної основи моделювання фінансової безпеки банку / З. Васильченко, І. Васильченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – вип. 6(147). – С. 15-19.
12. Васильчишин О. Б. Аналіз наявних моделей оцінки фінансової безпеки банків і банківської системи і напрями їх удосконалення / О. Б. Васильчишин // Регіональна економіка. – 2016. – № 2. – С. 156-164.
13. Васильчишин О. Б. Вплив міжнародних фінансових відносин на фінансову безпеку національної банківської системи / О. Б. Васильчишин // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Випуск 10. – С. 190-195.
14. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України в умовах загрозливих тенденцій виведення капіталу / О. Б. Васильчишин // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2018. – Том 29 (68). – №1. – С. 73-83.
15. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України: дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08. – гроші, фінанси і кредит / О. Б. Васильчишин. – Тернопіль, 2018. – 529 с.
16. Вовк В. Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку / В. Я. Вовк // Проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 200-204.

17. Вовченко Р. С. Фінансова безпека банківського сектору економіки України: дис. ...канд. екон. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Р. С. Вовченко. – К., 2016. – 237 с.

18. Гірман Ю. В. Передумови створення оптимальної моделі забезпечення фінансової безпеки банку на базі світового досвіду / Ю. В. Гірман // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 2. – С. 49-53.

19. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123591 (дата звернення: 27.10.2020).

20. Грабчук О. М. Фінансове прогнозування розвитку економіки України в умовах невизначеності/ О. М. Грабчук; дисс. д-ра екон. наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Дніпропетровськ, 2012. – 441 с.

21. Гребенюк І. Н. О. Фінансова безпека банків: система розпізнання загроз та усунення ризиків / І. Н. О. Гребенюк // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». – 2016. – Випуск 91. – С. 53-64.

22. Євченко Н. Г. Вплив податкових ризиків на фінансову безпеку банку / Н. Г. Євченко, О. А. Криклій // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Вип. 25. – С. 45-52.

23. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / За заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.]. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

24. Зачосова Н. В. Особливості забезпечення фінансової безпеки комерційних банків в Україні / Н. В. Зачосова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 4. – С. 74-78.

25. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова № 368 Правління НБУ від 28.08.2001 р. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 05.11.2020).

26. Коваленко В. В. Фінансова безпека банківської системи – проблеми виміру та забезпечення / В. В. Коваленко, Т. М. Болгар, О. С. Сергєєва // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – 2018. – № 3 (26). – С. 38-45.

27. Костюченко О. Є. Забезпечення фінансової безпеки банківської системи як складова фінансової безпеки держави / О. Є. Костюченко, В. І. Палатах // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 7. Частина 5. – С. 24-27.

28. Криль Я. М. Дескриптивна компліментарність забезпечення економічної безпеки та вітчизняних управлінських традицій / Є. І. Овчаренко, Я. М. Криль // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 23. Ч. II. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2011. – С. 211-217.

29. Лагода Є. Ю. Формування концепції ризик-менеджменту для комерційних банків України на прикладі ПАТ «Альфа-Банк» / Є. Ю. Лагода // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(3). – С. 188-194.

30. Лісняк А. Є. Чинники фінансової безпеки банків / А. Є. Лісняк // Вісник Університету банківської справи. – 2017. – № 3 (30). – С. 77-82.

31. Наглядова статистика // Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 1.11.2020).

32. Основні показники діяльності банків [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 2.11.2020)

33. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / ред. Е. А. Олейников. – М. : Бизнесшкола Интел-Синту, 1997. – 288 с.

34. Офіційний сайт АТ «Альфа-Банку» України. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://alfabank.ua> (дата звернення: 10.11.2020).

35. Побережний С. М. Фінансова безпека банківської діяльності: навч. посібн. / С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 112 с.

36. Показники банківської системи. Економічні нормативи. Значення економічних нормативів по системі банків України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення: 2.11.2020).

37. Примостка Л. О. Економічні ризики в діяльності банків / Л. О. Примостка // Банківська справа. – 2004. – № 3. – С. 16-23.

38. Пріхно І. М. Оцінка рівня фінансової безпеки банківської системи як складової національної економіки України / І. М. Пріхно // Вісник Черкаського університету. – 2018. – № 4. – С. 99-107.

39. Про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України: Положення № 141 Правління НБУ, від 22.12.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17> (дата звернення: 28.10.2020).

40. Результати оцінки стійкості АТ «Альфа-Банк» за 2019 рік. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт АТ «Альфа-Банк». – Режим доступу : <https://alfabank.ua/investor-relations/documents> (дата звернення: 10.11.2020).

41. Річна фінансова звітність АТ «Альфа-Банк» за 2018 рік. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт АТ «Альфа-Банк». – Режим доступу : <https://alfabank.ua/storage/files/finzvitnit-abpkf-za-2018.pdf> (дата звернення: 10.11.2020).

42. Річна фінансова звітність АТ «Альфа-Банк» за 2019 рік. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт АТ «Альфа-Банк». – Режим доступу : <https://alfabank.ua/storage/files/finzvitrnit-abpkf-za-2019.pdf> (дата звернення: 10.11.2020).

43. Рудаченко О. О. Методи оцінки потенціалу економічних суб'єктів у системі соціально-економічного розвитку країни / О. О. Рудаченко, В. О. Єсіна // Приазовський економічний вісник. – 2020. – Вип. 3 (20). – С. 118-122.

44. Сніщенко Р. Г. Механізм формування системи фінансової безпеки банку / Р. Г. Сніщенко // Економіка і регіон. – 2012. – № 6 (37). – С. 136-140.

45. Тисячна Ю. С. Комплексна технологія бенчмаркінгу як інструмент забезпечення фінансової безпеки банку / Ю. С. Тисячна, К. М. Азізова, О. М. Рац // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 5 (167). – С. 427-437.

46. Тітков К. О. Забезпечення фінансової безпеки банківської установи / К. О. Тітков, І. В. Литвинчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/530/1/147.pdf> (дата звернення: 4.11.2020)

47. Ткаченко А. М. Вимірювання фінансової безпеки банківської системи / А. М. Ткаченко, К. І. Маменко // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: збірник наукових праць. – 2009. – С. 333-346.

48. У 2020 році 16 банків пройдуть стрес-тестування // Економічна правда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/11/656919/> (дата звернення: 10.11.2020)

49. Хитрін О. І. Фінансова безпека комерційних банків / О. І. Хитрін // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 118-124.

50. Циганюк Д. Л. Аналіз фінансового стану банківського сектору України / Д. Л. Циганюк, А. Д. Рудня // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2020. – № 1. – С. 155-162.

51. Чеберяко О. В. Економіко-теоретична сутність системи забезпечення фінансової безпеки підприємства / О. В. Чеберяко, М. А. Кривовяз // Економіка і держава, 2015. – №11. – С. 94-98.

52. Чеберяко О. В. Структурні елементи системи забезпечення фінансової безпеки підприємства / О. В. Чеберяко, М. А. Кривовяз // Ефективна економіка . – 2015. – №10.

53. Шевців Л. Ю. Шляхи підвищення фінансової безпеки банків України в умовах глобалізаційних процесів / Л. Ю. Шевців, Б. Б. Сенишен // Бізнес-інформ. – 2020. – № 9. – С. 254-262.

54. Шиян Д. В. Організаційно-методичні аспекти формування механізму фінансової безпеки банківської системи / Д. В. Шиян // Фінансовий простір. – 2014. – № 2. – С. 158-163.

55. Шпильовий Б. В. Структура та складові елементи системи фінансово-економічної безпеки банківських установ / Б. В. Шпильовий // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 2. – С. 632-637.

56. Штаєр О. М. Напрямки забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О. М. Штаєр // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2 (11). – С. 263-270.

57. Якуб'як І. М. Сучасні загрози фінансової безпеки комерційних банків України та методи їх управління / І. М. Якуб'як // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611552.pdf> (дата звернення: 2.11.2020).

58. Baranovskyi O. Key aspects of financial security implementation in the banking sector of the economy of Ukraine / O. Baranovskyi, R. Vovchenko. – Global and regional challenges of 21 century economy. – Cracow: Cracow university of economics, 2013. – P.453-463.

59. Brown C., Robinson L. Breaking the Cycle: From Poverty to Financial Security for All // PolicyLink. – 2016. – 42 p.

60. Kim C. Strengthening the Global Financial Safety Net: Challenges and Prospects / C. Kim // Emerging Markets Finance and Trade. – 2016. – vol. 52, iss. 10. – P.2212–2220.

Додатки